

પાંચમા ધોરણ માટે.

ગ્રામીણ શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર સાથે

મુખગણિત શિક્ષક.

ભાગ ૬.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

"વ્યંગ્ય શિક્ષક" દિવસના શિક્ષક વર્ગના સભ્ય.

[કિંમત રૂ. ૦-૨-૬] શાહપોર-મુરત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુવ્રમાંક ૭૭૫૩ તારીખ

પુસ્તકનું નામ મુખ્યમંત્રીશ્રીનું ચિહ્ન

વિષય મે ૪૫૫: ૮૪૪: ૩૩૪

દેશી રાજ્યોમાં ટેકસ્ટ બુક્સ, ઈનામ અને લાયસેન્સ
માટે મંજુર થયેલો અને કેળવણીખાતાના અધિકારી
આહેણો તેમજ વિદ્વાન સદ્ગૃહસ્થોના ઉત્તમ
સર્ટિફિકેટ પામેલો.

પાંચમા ધોરણનો

❀ મુખગણિત શિક્ષક. ભાગ ૬. ❀

ના ગુણોત્તરની સંપૂર્ણ નોંધ સાથે તમામ ગુણોત્તરનાં
લેખાં ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી શકાય એવી
નવીન સરળ યુક્તિવાળો.

રચનાર-છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” વગેરેના કર્તા.

પ્રસિદ્ધ કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઉદ્યોગ-શાહપોર-સુરત.

આવૃત્તિ ૩૭.

પ્રત ૧૧૦૦.

સુરત ચોટાના પુલપર ટાંકી પાસે આવેલા “શંકર” પ્રિન્ટીંગ
પ્રેસમાં નામચાંદરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમે છાપ્યો.

રચનારે સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

સંવત ૧૯૭૪.] કિંમત-રૂ. ૦-૨-૬. [મને ૧૫૧૮.

“ડિક્શનરી શિક્ષક” માટે અભિપ્રાય.

રા. સા. અણ્ણપતસમ અણ્ણપતસમ ત્રવાડી.

રાજકોટ મેલ ટ્રેનિંગ કોલેજના

માનિ પ્રિન્સિપાલ સાહેબ.

તા. ૨૮-૬-૧૯૧૭ના પત્રમાં લખે છે કે—

સલામ—તમારા તરફથી અવલોકનાર્થે “ડિક્શનરી શિક્ષક” ભાગ ૧, ૨ નામનાં બે નાનાં પણ ઉપયોગી પુસ્તકો મળ્યાં. તે બોતાં જણાય છે કે તમારો આ શ્રમ બાળકો, શિક્ષકો અને કેટલોક દરજ્જે લેખકોને પણ અત્યંત ઉપયોગી થઈ પડશે. આ પુસ્તકોને ઉપયોગ કરવાથી બાળકોને ઘણી ઓછી મહેનતે બોલણીનું સારું અને ચોક્કસ જ્ઞાન થશે. તમોએ વાચનમાળામાંથી ઘણાખરા સુરકેલીવાળા શબ્દો તારવ્યા છે, અને તેને વિવિધ રીતે ગ્રોહવી શિખનાર, શિખવનાર ઉસયને સરળતા કરી આપી છે.

વળી સારા કાગળ, મોટા ટાઈપ અને કાપ્પેના છુટાં-પણાને લીધે એ પુસ્તકો આંખને આકર્ષક થાય તેમાં છે.

એકંદરે મારા ધારવા પ્રમાણે તમારાં પુસ્તકો શ્રુત-લેખનના શિક્ષણમાં મહદગાર થઈ પડશે, તેથી કેળવણીની દ્રષ્ટિએ બોતાં તેને ટેકરદા બુક્કસ તરીકે સ્વીકારી શકાય તેમાં છે. એવ.

ત્રીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

કેંક મુદતમાં બીજી આવૃત્તિ ખપી જવાથી એ કૃતિ સર્વ માન્ય થઈ પડી છે, એમ જણાતા આ ત્રીજી આવૃત્તિ બહાર પાડી છે. આજે છે કે, વધારે ફળપ્રક થઈ પડશે.

પહેલી આવૃત્તિને માટે કેળવણીખાતાના અધિકારી સાહેબોએ અને વિદ્વાન સદગૃહસ્થોએ પોતાના અભિપ્રાયો મોકલેલા તેમનો તેમજ જે જે દેશી રાજ્યોએ મંજૂર કરેલા છે તેમનો ખરા અંતઃકર્ણપૂર્વક આભાર માનવાની તક લઉં છું.

સાહેબોર—મુરત.

તા. ૨૮-૫-૧૮.

લિ. સેવક,

છગનલાલ માતીરામ શાહ.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” વગેરેના કતાં.

પ્રસ્તાવના.

પાંચમા ધોરણમાં-૮, ૧૦, ૧૬, ૩૨, ૬૪, ૨૪૦, ૨૫૬ અને ૩૨૦. એ આઠ ગુણોત્તરોનો ઉપયોગ થા. એવાં લેખાં શીખવવાનું નવા મુખગણિતના વિષયના અભ્યાસક્રમમાં સરકારી કેળવણીખાતાએ ઠરાવ્યું છે. એ બીના લક્ષમાં રાખી શિક્ષક બધુઓ અને વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શક થઈ પડે તેટલું જરૂર પુરતું વિવેચન આ બુકમાં આપવા આવ્યું છે.

ચોથા ધોરણના દસ ગુણોત્તરોના સંબંધપૂર્વક ત્રણ જગ્યા પાડી તેનું ક્રમિક સ્પષ્ટીકરણ જેમ તે ધોરણની બુકમાં આપ્યું છે. તેજ પ્રમાણે ઉપરના આઠ ગુણોત્તરોના ૮, ૧૬, ૩૨, ૬૪, ૨૫૬ અને ૧૮, ૨૪૦, ૩૨૦, એવા બે જગ્યા પાડ્યા છે. એ ક્રમ પ્રમાણે શીખવવાથી દરેક નવું ગુણોત્તર શીખવતી વખતે તેની પહેલાંનું ગુણોત્તર સહાયકારી પણ તરીકે શિક્ષકને શિક્ષક તત્વમાં બહુ સહાય

૪] બાળવર્ગનો “મુખગણિત શિક્ષક” એક આનો.

કરે છે, એટલુંજ નહિ પણ ગ્રિબ્યોને કુચીઓ સ્મરણમાં રાખી તેનો તાત્કાલિક ઉદ્દેશ્ય થવામાં અને નવી કુચી પોતાની મેળે ઉપજાવી લેવામાં અમૂલ્ય મદદ કરે છે, એ અનુભવ સિદ્ધ છે.

જુદાં જુદાં ગુણોત્તરના હિસાબો છોડાવવાની જુદી જુદી રીતો હોઈ શકે એ સ્પષ્ટ છે, છતાં ચોથા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક”માં આપી છે તેજ પ્રમાણે તમામ ગુણોત્તરના હિસાબ ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી શકાય એવી નવીન સરળ યુક્તિઓનું પ્રકરણ આ પુસ્તકમાં પણ આપ્યું છે. એ પ્રકરણ એ બાળકમાં સતત વિચાર અને અનુભવના પરિણામે ચોથા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક”માં દર્શાવેલી રીતો કરતાં વધારે સરળ રીતો-વળું બનાવ્યું છે. આશા છે કે “એક કાંકરે અનેક પક્ષીઓ પડે” તેમ આમાં દર્શાવેલી ત્રણ સરળ રીતોઓથી તમામ હિસાબો સહજમાં છોડાવી શકાશે.

મારા “મુખગણિત શિક્ષક”ની તમામ પુસ્તકો ઉપરથી શિક્ષકોએ જાણી લીધું હશેજ કે જુદાં ધોરણોમાં લેખાંનો વિષય શીખવાતો હતો, તે નીકળી ગયો નથી; પરંતુ તેનો સમાસ મુખગણિતમાં થઈ ગયો છે. ફેર માત્ર એટલોજ કે પ્રથમ એકજ પરિમાણની સઘળી રીતોનાં લેખાં એક જથ્થે શીખવતાં હતાં તેને બદલે હવે તે રીતો જુદાં જુદાં ગુણોત્તરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, તેમજ એકજ ગુણોત્તરને અંગે અનેક પરિમાણોનાં લેખાં શીખવવાનું હવે છે.

એક વાત સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર છે કે “અતિ સર્વત્ર વર્જયેત” “દરેક બાળકમાં મધ્યમસર રહેવું” એ ઉક્તિઓ જેમ દુનિયાના બધા વ્યવહારમાં લાભદાયક છે, તેજ પ્રમાણે શિક્ષણ શૈક્ષીમાં પણ લાભદાયક છે; અર્થાત્ અતિશય ઝીણી ઝીણી ગુંથવણ

પહેલા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” સવાઆનો. ૧૫

હરેલી અને સમજણ વગરનાં ગાખણીઆ કુંચીઓ આપવી એ જોડેલે ફરજને હાનિકર્તા છે, તેટલેજ ફરજને ખીલકુલ કુંચીઓ નજ આપવી તે પણ હાનિકર્તાજ છે. જો ખીલકુલ કુંચીઓ યા સામાન્ય નિયમો તારવી કઢાવવામાં ન આવે તો શિક્ષણ ફક્ત વિગતોપરજ આધાર રાખનાર થઈ પડે, અને તેવું શિક્ષણ વિસ્મૃત થતાં વાર લાગેજ નહિ; એ નિર્વિવાદ છે. મોટે શિક્ષણ વિગત અને સિદ્ધાંત એ બંનેપર આધાર રાખનાર હોવું જોઈએ એમ હાય ત્યારેજ તે ફળપ્રદ નીવડે છે, એ વાત સિદ્ધ છે. આપણા સૂત્ર ગ્રંથો એ વિસ્મૃત ખીના દુકામાં યાદ રાખવાની સરળ યુક્તિઓ નહિ તો ખામ્યું શું છે? એવી યુક્તિ દરેક વિષયના શિક્ષણમાં છેજ અને હોવી પણ જોઈએ. આવા હેતુથી મારા ચોથા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” ની પુસ્તક અવલોકન કરતાં પ્ર. રા. ટ્રેનિંગ કોલેજના મૅજિસ્ટ્રિસપાલ રા. બ. કમળાશંકર પ્રાણશંકર ત્રિવેદી સાહેબ લખે છે કે “કુંચીઓ જેમ અને તેમ થોડી ને બરાબર સમજણ પડે ને બાળકને ત્રાસ ન આપે એવીજ હોવી જોઈએ.” તેજ પ્રમાણે આ પુસ્તકમાં પણ મેં એ નિયમ જાળવ્યો છે.

છેવટે મારા ચોથા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” માટે કે. વણીખાતાના અધિકારીઓએ અને ખીજા અનેક વિદ્વાન સહ-ગૃહસ્થોએ પોતાનો ઉત્તમ અભિપ્રાય આપી સતોષ બતાવે અને આભારી કીધો છે. તેજ પ્રમાણે તેઓ સાહેબોને અને આ વિષયમાં રસ લેનારા ખીજા ગૃહસ્થોને આરયના પણ હૃદયંગમ થશે એવી આશા છે. એજ અરજ. તા. ૫-૭-૧૯૧૪.

શાહપોર,
મુરત.

}

સિ. સેવક,

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

તર્કશક્તિનું તાણું ઉઘાડનાર શ્રેષ્ઠ કુચી !!!

“મુખગણિત શિક્ષક” જ છે કારણ !

ઉત્તમ સર્વિક્ષકો મળેલાં છે, નામ તેવું કામ છે.

“મુખગણિત શિક્ષક” ભાગ ૧ થી ૬

બાળવર્ગનો	રૂ. ૦-૧-૦	ત્રીજા ધોરણનો	રૂ. ૦-૧-૯
પહેલા ધોરણનો	રૂ. ૦-૧-૩	ચોથા ધોરણનો	રૂ. ૦-૩-૦
બીજા ધોરણનો	રૂ. ૦-૧-૬	પાંચમા ધોરણનો	રૂ. ૦-૨-૬

ડી. બી. નં. ૬૩

મીં છગનલાલ પોતીરામ શાહ તરફથી
આવેલી પ્રાથમિકશાળા બાળવર્ગ, પહેલા, બીજા
ત્રીજા, ચોથા, અને પાંચમા ધોરણના “મુખગણિત
શિક્ષક”ની છોકરા અવલોકનમાં લેતાં તે વિદ્યાર્થી
તથા માસ્તરને ઉપયોગી અને મદદગાર
થાય તેવી જણાવે છે. મુખગણિતનો વિષય આ
પુસ્તકોથી ઘણો સુધારાય છે. કામ ઘણું જ સંતોષ-
કારક છે. તા. ૨૦ માર્ચ ૧૯૧૬ ઈસ્વી.-રાધનપુર.

V. V. Doshi.

સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ પ્રાથમિક શુલ્ક, રાધનપુર-સ્ટેટ.

પ્રકરણ ૧.

મનોમત્ત.

નીચેની સંખ્યાના ગુણોત્તર કાઢો.

૩પીઓ : બે આની	૩પીઓ : ૩ પાઇ	આનો : ૨ ઉપઆના
૩પીઓ : ૧૨૥ દોકડા	૩પીઓ : ૨૫ બદામ	આનો : ૧૨૥ બદામ
૩પીઓ : ૧૦ સું પૈસા	૩પીઓ : ૪ ઉપઆના	આનો : ૧૦ બદામ
૩પીઓ : ૧૦ દોકડા	૩પીઓ : ૨ પાઈ	આનો : ૦૧૧ સું પૈસા
૩પીઓ : ૮ સું પૈસા	૩પીઓ : ૧ દોકડા	આનો : ૧ પાઇ
૩પીઓ : ૧૬ પાઇ	૩પીઓ : $\frac{૫}{૬}$ દોકડા	આનો : ૧ ઉપઆનો
૩પીઓ : ૧ આનો	૩પીઓ : $\frac{૨}{૩}$ સું પૈસા	આનો : ૬૧ બદામ
૩પીઓ : ૬૧ દોકડા	૩પીઓ : $\frac{૧૫}{૧૬}$ આના	આનો : ૫ બદામ
૩પીઓ : ૫ સું પૈસા	૩પીઓ : $\frac{૫}{૬}$ દોકડા	આનો : ૦૧ સું પૈસા
૩પીઓ : ૫ દોકડા	૩પીઓ : $\frac{૧}{૩}$ સું પૈસા	આનો : ૦૧૧ પાઇ
૩પીઓ : ૪ સું પૈસા	૩પીઓ : $\frac{૧૫}{૧૬}$ આના	આનો : $\frac{૧૫}{૧૬}$ ઉપઆના
૩પીઓ : ૮ પાઇ	૩પીઓ : $\frac{૧}{૬}$ પાઇ	આનો : $\frac{૧}{૩}$ બદામ
૩પીઓ : $\frac{૧૫}{૧૬}$ આના	૩પીઓ : ૧ ઉપઆનો	આનો : ૦૧૧ ઉપઆના
૩પીઓ : $\frac{૧}{૩}$ સું પૈસા	૩પીઓ : ૦૧૧૧ પાઇ	આનો : ૨૧૧ બદામ
૩પીઓ : $\frac{૧}{૩}$ દોકડા	૩પીઓ : ૫ બદામ	આનો : ૦૧ પાઇ
૩પીઓ : ૬ પાઈ	૩પીઓ : ૦૧ સું પૈસા	આનો : ૦૧ ઉપઆનો
૩પીઓ : ૨૧૧ દોકડા	૩પીઓ : $\frac{૨૫}{૧૬}$ આના	આનો : ૨૫ વીસવાસી
૩પીઓ : ૨ સું પૈસા	૩પીઓ : $\frac{૨}{૬}$ સું પૈસા	આનો : $\frac{૧}{૩}$ પાઇ
૩પીઓ : ૪ પાઇ	૩પીઓ : $\frac{૧૫}{૧૬}$ દોકડા	આનો : ૧ બદામ
૩પીઓ : ૧ પૈસા	આનો : ૧ અધધા	આનો : $\frac{૧}{૩}$ બદામ

૮] ત્રીજા ધોરણનો "મુખ્યગણિત શિક્ષક" પોષ્ટાબે આનાં.

આનો : ૬૫ ઉપઆના	પૌંડ : ૦૧૧ પેની	શેર : ૪ રૂ. બાર
આનો : ૬૫ બદામ	પૌંડ : ૬ કાર્થિંગ	મણુ : ૫ શેર
આનો : ૬૫ ઉપઆનો	શિલિંગ : ૧૧ પેન્સ	મણુ : ૨૧૧ શેર
આનો : ૧ ઉ૦ઉ૦આનો	શિલિંગ : ૬ પેન્સ	મણુ : ૧૧ શેર
આનો : ૫ વીસવાસી	શિલિંગ : ૧ પેની	મણુ : શેર ૦૧૧
આનો : ૬૫ ઉપઆના	શિલિંગ : ૦૧૧ પેની	મણુ : ૪ શેર
આનો : ૬૫ બદામ	શિલિંગ : ૩ પેની	મણુ : નવટાંક
પૌંડ : ૨૧૧ શિલિંગ	શિલિંગ : ૨ કાર્થિંગ	એકર : ૫ ગુંઠા
પૌંડ : ૨ શિલિંગ	શિલિંગ : ૨ પેની	એકર : ૨૧૧ ગુંઠા
પૌંડ : ૨ શિ. ૮ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ કાર્થિંગ	એકર : ૨૧ ગુંઠા
પૌંડ : ૧૧ શિલિંગ	શિલિંગ : ૬૩૦ પેની	એકર : ૧૦ આના
પૌંડ : ૧ શિલિંગ	શિલિંગ : ૧ કાર્થિંગ	એકર : ૨૧ આના
પૌંડ : ૨૦ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧ કાર્થિંગ	એકર : ૪ ગુંઠા
પૌંડ : ૮ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧ કાર્થિંગ	એકર : ૨ આના
પૌંડ : ૭૧૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૩૫ પેની	માઇલ : ફર્લાંગ
પૌંડ : ૬ પેન્સ	શિલિંગ : ૬૦૦ પેની	માઇલ : ૦૧ ફર્લાંગ
પૌંડ : ૫ પેન્સ	શિલિંગ : ૬૦૦ પેની	માઇલ : ૦૧ ફર્લાંગ
પૌંડ : ૩૧૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૬૬૬ કાર્થિંગ	માઇલ : ૫ પોલ
પૌંડ : ૨૧૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૬૩૦ પેની	માઇલ : ૧૧ પોલ
પૌંડ : ૧૨૦ પેન્સ	શિલિંગ : ૬૩૦ પેની	માઇલ : પોલ
પૌંડ : ૨ પેન્સ	શેર : નવટાંક	ફર્લાંગ : ૫ પોલ
પૌંડ : ૧ પેની	શેર : અષોળ	ફર્લાંગ : ૨૧૧ પોલ
પૌંડ : ૩૧૧ કાર્થિંગ	શેર : ૧૧૧૦બાર	ફર્લાંગ : ૧૧ પોલ
		રૂંડ : ૫ પોલ

ચોથો ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ત્રણ આના [૬

૩૬ : ૨૧૧ પોલ	પૌંડ : ૨૪ પેનીવેટ	એવોર્ડ પોઈઝ વજનનું
૩૬ : ૧૧ પોલ	પૌંડ : ૧ પેનીવેટ	પૌંડ : ૨ ઑસ
માણી : ૧૧૧ મણ	પૌંડ : ૧૮ ગ્રેન	પૌંડ : ઑસ
માણી : ૦૧૧ મણ	તોલો : ૦૧૧ માસો	પૌંડ : ૦૧ ઑસ
માણી : ૧૫ શેર	તોલો : ૦૧ માસો	પૌંડ : ૦૧ ઑસ
માણી : ૭૧૧ શેર	તોલો : વાલ	પૌંડ : ૧ દ્રામ
માણી : શેર ૧૧૧=	તોલો : ૧૧૧ રતી	ફરો : ૨ પાયલી
માણી : ૪૮ શેર	વર્ષ : ૧૧૧ માસ	ફરો : પાયલી
માણી : ૨ શેર	વર્ષ : ૦૧૧ માસ	ફરો : ૦૧ પાયલી
માણી : ૧૧૧ શેર	વર્ષ : ૩૬ દિવસ	ફરો : ૦૧ પાયલી
ઑસ : ૧૧૧ ડઝન	વર્ષ : ૧૧૧ દિવસ	ફરો : ૦૧ શેર
ઑસ : ૦૧૧૧ ડઝન	ફુટ : ૧૧૧ ઇંચ	ખાંડી : ૨૧૧ મણ
ડઝન : ૧૧૧ નંગ	ફુટ : ૦૧૧૧ ઇંચ	ખાંડી : ફરો
ડઝન : ૦૧૧૧ નંગ	કળશી : ૨ મણ	ખાંડી : ૧૧ મણ
એપેથીકરી તોલ	કળશી : મણ	ખાંડી : ૦૧ ફરો
પૌંડ : ૧૧૧ ઑસ	કળશી : ૦૧૧ મણ	ખાંડી : ૨૫ શેર
પૌંડ : ૦૧૧૧ ઑસ	કળશી : ૦૧ મણ	ખાંડી : ૦૧ ફરો
પૌંડ : ૩ દ્રામ	કળશી : ૨૧૧ શેર	ખાંડી : ૧૨૧૧ શેર
પૌંડ : ૧૧૧ દ્રામ	કળશી : ૨ શેર	ખાંડી : ૨ પાયલી
ટ્રાય વજનનું તોલ	કળશી : ૨ શેર	ખાંડી : શેર ૩)=
પૌંડ : ૧૧૧ ઑસ	કળશી : ૧૧૧૧ મણ ૪ શેર	ખાંડી : ૨ મણ
પૌંડ : ૦૧૧૧ ઑસ	ગદિઆણો : ૨ વાલ	ખાંડી : ૨૧૧ શેર
પૌંડ : ૭૧૧ પેનીવેટ	ગદિઆણો : વાલ	ભાર : ૨૧૧ ધડી
પૌંડ : ૩૧૧૧ પેનીવેટ	ગદિઆણો : ૦૧૧ વાલ	ભાર : ૩ મણ
પૌંડ : ૨૨૧૧ ગ્રેન	ગદિઆણો : ૦૧૧૧ રતી	ભાર : ૧૧ ધડી

૧૦] પાંચમા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” અધીઆના

ભાર : ૧૥ મણુ	રીમ : ૨ ઘા	સેંકડો : ૧૨૥ નંગ
ભાર : ૦૥૥ મણુ	રીમ : ૨ તાવ	સેંકડો : ૬૥ નંગ
ભાર : ૧૫ શેર	રીમ : ૧૥૥ તાવ	સેંકડો : ૧૦ નંગ
ભાર : ૩૥૥ શેર	ગળ : ૩ તસુ	હજાર : ૧૨૫ નંગ
ભાર : ૨ ઘડી	ગળ : ૧૥૥ તસુ	હજાર : ૬૨૥ નંગ
ભાર : ૪ શેર	ગળ : ૦૥૥ તસુ	હજાર : ૩૧૥ નંગ
ભાર : ૩ શેર	ગળ : ૦૥૥ આંગળ	હજાર : સેંકડો
ટાંક : ૩ રતી	વીંધુ : ૨૥ વસા	ગાંસડી : ૧૥ રીમ
ટાંક : ૧૥૥ રતી	વીંધુ : ૧૥ વસો	ગાંસડી : ૧૨૥ ઘા
ટાંક : ૦૥૥ રતી	વીંધુ : ૧૨૥ કાઠી	ગાંસડી : ૬૥ ઘા
ટાંક : ૬ આના	વીંધુ : ૬૥ કાઠી	ગાંસડી : ૧ રીમ
ટાંક : ૧૥૥ આના	વીંધુ : ૨ વસા	બેડીઉં : ૪ મણુ
કોડી : ૨૥ નંગ	વસા : ૨૥ કોડી	બેડીઉં : ૨ મણુ
કોડી : ૧૥ નંગ	વસા : ૧૥ કાઠી	બેડીઉં : મણુ
ઘા : ૩ તાવ	ગાદ્લી : ૩૥૥ મણુ	બેડીઉં : ૦૥ મણુ
ઘા : ૧૥૥ તાવ	ગાદ્લી : ૭૫ શેર	બેડીઉં : ૫ શેર
ઘા : ૦૥૥ તાવ	ગાદ્લી : ૩૭૥ શેર	બેડીઉં : ૧૨૮ શેર
રીમ : ૨૥ ઘા	ગાદ્લી : ૧૮૥૥ શેર	બેડીઉં : ૪ શેર
રીમ : ૧૥ ઘા	ગાદ્લી : ૩ મણુ	તોસો : ૪ વાલ
રીમ : ૧૫ તાવ	ગાદ્લી : ૫ શેર	તોસો : ૨ વાલ
રીમ : ૧૭૥ તાવ	મહીનો : ૩૥૥ દિવસ	તોસો : ૧ વાલ
	મહીનો : ૩ દિવસ	તોસો : ૦૥૥ વાલ

ખીજી ચોમડીનો "ડિક્ટેશન શિક્ષક" એ આના. [૧૧]

મનોાચત્ન ૨.

૧) શેરના ૩૧. બાર કેટલા ?	૨૩) શેર : ખાંડી
૨) શેર : ૩૧. બાર.	૨૪) કેટલા શેરની માણી ?
૩) મણના ૩૧. બાર કેટલા ?	૨૫) કેટલી રતીનો તોલો ?
૪) મણના નવટાંક કેટલા ?	૨૬) કેટલી રતીનો માસો ?
૫) મણ : ૩૧. બાર.	૨૭) કેટલી રતીનો ગદિઆણો ?
૬) મણ : નવટાંક	૨૮) શેરના નવટાંક કેટલા ?
૭) મણના શેર કેટલા ?	૨૯) શેરના અધોળ કેટલા ?
૮) ખાંડીના શેર કેટલા ?	૩૦) મણની પાંચશેરી કેટલી ?
૯) બારના શેર કેટલા ?	૩૧) મણની અઢીશેરી કેટલી ?
૧૦) કળશીના શેર કેટલા ?	૩૨) મણની સવાશેરી કેટલી ?
૧૧) ગાલ્લીના શેર કેટલા ?	૩૩) મણના અધોળ કેટલા ?
૧૨) બેડીઆના શેર કેટલા ?	૩૪) ૩૬ દિવસ : ૧ વર્ષ.
૧૩) ગદિઆણાની રતી કેટલી ?	૩૫) ૫ ગુઠા : એકર.
૧૪) માસાની રતી કેટલી ?	૩૭) ૫ પોલ : માઇલ.
૧૫) માણી : શેર	૩૮) ૧૧ મણ : બેડીકં.
૧૬) કળશી : શેર	૩૯) ૧૧ રતી : તોલો.
૧૭) ખાંડી : શેર	૪૦) ૬૪ શેર : કળશી.
૧૮) બાર : શેર	૪૧) કળશીની અશેરી કેટલી ?
૧૯) ગાલ્લી : શેર	૪૨) ૭૫ શેર : ગાલ્લી.
૨૦) બેડીકં : શેર	૪૩) ૨ વસા : વીંધુ.
૨૧) વર્ષના દિવસ કેટલા ?	૪૪) ગાલ્લીમાં ૫ શેર કેટલીવાર ?
૨૨) વર્ષ : દિવસ	૪૫) ગાલ્લી : ૫ શેર.

- ૪૬) ર ધ્વા : રીમ.
૪૭) બેડીઆની ૫ શેરી કેટલી ?
૪૮) ભાર : મણુ.
૪૯) કળશી : બેડીઉં
૫૦) ગાદલી : ખાંડી.
૫૧) કાકિન : પોંડ.
૫૨) પોંડના કાકિન કેટલા ?
- ૫૩) વર્ષ : ૧૧ દિવસ
૫૪) ૧૧ ખાંડી : ૭૧ શેર.
૫૫) ૧૧ ભાર : ૧૧ મણુ.
૫૬) ૨ ગજ : ૦૧ તણુ.
૫૭) ૩ અઘોળ : ૧૧ મણુ.
૫૮) ૨૧ નવટાંક : ૨૧ મણુ.
૫૯) ૨૧ ગાદલી : ૧૧ શેર.
૬૦) ૧૧ પોંડ : ૧૧ સિલિંગ.
- ૬૧) કેટલા અડધા ફાર્થિંગ હોય તો સિલિંગ થાય ?
૬૨) નીચેના રૂપીઆની કિંમત કહો.
૩, ૬, ૧૨, ૧૫, ૨૦, ૨૪, ૩૦, ૩૬, ૪૦, ૪૮, ૬૦, ૭૨, ૮૦, ૯૬, ૧૨૦, ૧૪૪, ૧૮૦, ૨૪૦, ૩૬૦, ૪૮૦, ૭૨૦, ૯૬૦, ૧૪૪૦, ૧૮૦૦.
૬૩) ૩, ૬, ૧૨, ૧૫, ૨૦, ૨૪, ૩૦, ૩૬, ૪૦, ૪૮, ૬૦, ૭૨, ૮૦, ૯૬, ૧૨૦, ૧૪૪, ૧૮૦, ૨૪૦, ૩૬૦, ૪૮૦, ૭૨૦, ૯૬૦ આનાની કિંમત કહો.
૬૪) ૪૧૧૧ પોંડમાં ૨૧૧૧ પોંડ ઉમેરતાં જે જવાબ આવે તેનું ૭ સિલિંગ ૩ પેન્સ સાથે ગુણોત્તર શું ?
૬૫) ૩. ૩૩૩૩૩ માંથી ૩. ૦) ૦૧ બાદ કરો અને જે બાકી રહે તેનું ૩. ૦૦૦૦૦૦૦૦ સાથે ગુણોત્તર શું ?
૬૬) ૭૪×૭૪નું ૨૨×૨૨ સાથે ગુણોત્તર શું ?
૬૭) ૧૧ મણુ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૮ ?
૬૮) ૨ શેરને કેટલા નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
૬૯) નવટાંક ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૩ ?
૭૦) ૩ ગાંસડી ને કેટલા રીમનું ગુણોત્તર ૧૦ ?
૭૧) સેંકડો ને કેટલા નંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?

- ૭૨) ૩ નવટાંક ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ?
 ૭૩) ૧૧ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૭૪) કેટલા આના ને ૩૩૩ રૂપીઆનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૭૫) ૩ રૂપીઆ ને કેટલા કેટલી પાઇનું ગુણોત્તર ૪૮ ?
 ૭૬) કેટલા તોલા ને ૮ ગાદિઆણાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?
 ૭૭) કેટલી કળશી ને ૪ ભારનું ગુણોત્તર ૨ ?
 ૭૮) ૫ રૂપીઆ ને કેટલી પાઇનું ગુણોત્તર ૧૮૨ ?
 ૭૯) ૭ શિલિંગ ને કેટલા પેન્સનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૮૦) ૭ પેન્સ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૨}$?
 ૮૧) ૩૨ મણ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૦ ?
 ૮૨) બેડીઈ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૦ ?
 ૮૩) કેટલા મણ ને ૫ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૩૨૦ ?
 ૮૪) ૫ શેર ને કેટલી ખાંડીનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૨}$?
 ૮૫) કેટલા ગ્રોસ ને ૨૪ ડઝનનું ગુણોત્તર ૩ ?

સૂચના—૮૬ થી ૧૦૧ સવાલના જવાબ અનેક આવશે.

- ૮૬) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૪ ?
 ૮૭) કેટલા મણ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૦ ?
 ૮૮) કેટલા બેડીઆં ને કેટલી કળશીનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૮૯) કેટલા આના ને કેટલી પાઇનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૯૦) કેટલા મણ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૧૬ ?
 ૯૧) કેટલા તોલા ને કેટલા વાલનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૯૨) કેટલી ગાદી ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર ૩૦ ?
 ૯૩) કેટલી ખાંડી ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૦ ?

૧૪] ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” એ આના.

- ૯૪) કેટલા પૌંડ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
 ૯૫) કેટલા શાલગ ને કેટલા પેન્સનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૯૬) કેટલી પાઇ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૬૬ ?
 ૯૭) કેટલા આના ને કેટલા રૂપિયાનું ગુણોત્તર ૬૬ ?
 ૯૮) કેટલા શેર ને કેટલા રૂ. ભારનું ગુણોત્તર ૩૨ ?
 ૯૯) કેટલા મણ ને કેટલી ગાંધીનું ગુણોત્તર ૬૬ ?
 ૧૦૦) કેટલા તસુ ને કેટલા ગજનું ગુણોત્તર ૬૬ ?
 ૧૦૧) કેટલી રતી ને કેટલા તોલાનું ગુણોત્તર ૬૬ ?

પ્રકરણ ૨.

કસર.

વ્યવહારમાં પદાર્થોની કિંમતની આપ લે ચલણી નાણાંથી કરવામાં આવે છે. નાણાંમાં હલકામાં હલકું નાણું પાઇ છે. ૧૦૦ પાઇથી ઉપરાંત થાય તો આખી ગણી દેવામાં આવે છે. પણ ૧૦૦ પાઇથી ઓછી થાય તો છોડી દેવામાં આવે છે.

હિસાબ દોકડા, બદામ, વીસવાસીથી ગણવામાં આવે છે, તેમાં પણ ઉપર મુજબ કસર મૂકવી. જવાબ દોકડા બદામ અને વીસવાસીમાં ન માંડતાં તેનું નાણું કરી રૂપિયા, આના, પાઇમાં માંડવો.

પ્રકરણ ૩.

તમામ ગુણોત્તરમાં લાગુ પડતી કુંચીઓ.

૧) ભારે પરિમાણ ઉપરથી હલકા પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

ચામી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અઢીઆના. [૧૫

ભારે પરિમાણની કિંમતને, ભારે પરિમાણ અને હલકા પરિ-
માણના ગુણોત્તરે ભાગવા. ભાગાકાર ભારે પરિમાણની કિંમતની જા-
તનો આવશે. જેમકે ૧) ૩૦ રપા એ તોલો તો ૪ વાલનું થું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત ૩૦. રપાને ભારે પરિમાણ તોલો
અને હલકા પરિમાણ ૪ વાલના ગુણોત્તર ૮ એ ભાગ્યા. $૨૫૦ \div ૮$ એટલે
 $૨૫૦ \times \frac{૧}{૮} = ૫૧$ આના=૩. ૩) જવાબ આવ્યો. (૨૫૦ રૂપીઆને
 $\frac{૧}{૮}$ થી ગુણવ અથવા રપાને $\frac{૧}{૮}$ રૂપીઆએ ગુણવા એ બરોબર છે.
હવે $\frac{૧}{૮}$ રૂપીઆએ એટલે બે આના, માટે ૨૫૦×૨ આના=૫૧ આ-
ના=૩. ૩) ૨) ૩. ૬૩) ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનું થું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત ૩૦.૬૩)ને ભારે પરિમાણ ગાલ્લી અને
હલકા પરિમાણ ૧૨ શેરના ગુણોત્તર ૧૦૦ એ ભાગ્યા. $૬૩ \div ૧૦૦ =$
 $૬૩ \times \frac{૧}{૧૦૦} = ૬૩$ દોઢડા=૩. ૦૦૦૦૦ દોઢડો જવાબ. (૬૩ રૂપીઆ
 $\times \frac{૧}{૧૦૦} = ૬૩ \times \frac{૧}{૧૦૦}$ ૩. છે. $\frac{૧}{૧૦૦}$ રૂપીઆ=૧ દોઢડો માટે $૬૩ \times ૧ = ૬૩$
દોઢડા=૩. ૦૦૦૦૦ દોઢડો)

૩) જા ખાંડીના પરા ૩૫૦ રૂપીઆ તો ૩૦ શેરનું થું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત ૩૦. પરાને ભારે પરિમાણ જા

* ગુણોત્તર એ સાદી સંખ્યા છે, છતાં આ રીતમાં તેને વિ-
શેષ (પરિમાણગુણ) સંખ્યા ગણી લેવામાં આવે છે માટે પહેલી
સંખ્યા જે વિશેષ સંખ્યા છે તેને સાદી સંખ્યા ગણી લેવી જોઈએ.
કારણ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ $\times ૨ = ૧૦$ રૂપીઆ અથવા પચ્ચર રૂપી-
આ=૧૦ રૂપીઆ છે.

૧૬] પાંચમી ચોપડીનો “ડિકટેશન શિક્ષક” અઢીઆના.

ખાંડી અને હલકા પરિમાણ ૩૦ શેરના ગુણોત્તર ૨૦૦ એ ભાગ્યા.
 $૫૨૦ \div ૨૦૦ = ૨.૬$ દોકડા. કારણ ૩પીઆનો ૨૦૦મો ભાગ ૦.૬ દોકડો
 છે, માટે $૫૨૦ \times ૦.૬ = ૨૬$ દોકડા = ૩. ૦ ૧ દો. જવાબ

૨) હલકા પરિમાણ ઉપરથી ભારે પરિમાણની કિંમત
 કાઢવાની રીત:—

હલકા પરિમાણની કિંમતને, હલકા પરિમાણ અને ભારે પરિ-
 માણના ગુણોત્તરે ભાગવા. ભાગાકાર હલકા પરિમાણની કિંમતની
 જાતનો આવશે જેમકે, ૧) ૩. ૦) ના નું ૧૧ શેર તો મળુનું શું?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૨૧ આનાને હલકા પરિમાણ ૧૧ શેર
 અને ભારે પરિમાણ મળુના ગુણોત્તર $\frac{૩}{૪}$ ભાગ્યા. ૨૧ આના $\div \frac{૩}{૪}$
 $= ૨૧ આના \times ૩૨ = ૮૦$ આના = ૩.૫) જવાબ. અથવા ૨૧×૩૨ આના = ૨૧
 $\times ૨$ ૩પીઆ = ૫ ૩પીઆ.

૨) ૩. ૦) ના નું શેર તો મળુનું શું?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૨૧ આનાને હલકા પરિમાણ શેર
 અને ભારે પરિમાણ મળુના ગુણોત્તર $\frac{૩}{૪}$ ભાગ્યા, $૨૧ \div \frac{૩}{૪} = ૨૮$ આના
 $\times ૪૦ = ૮૦$ આના = ૩. ૫) જવાબ.

૩) ૭૧ શેરના ૬ આના તો ૩ ખાંડીનું શું?

હલકાના પરિમાણની કિંમત ૬ આનાને હલકા પરિમાણ ૭૧
 શેર અને ભારે પરિમાણ ૩ ખાંડીના ગુણોત્તર $\frac{૩}{૪}$ ભાગ્યા. તો
 $૬ આના \div \frac{૩}{૪} = ૮$ આના $\times ૩૨.૦ = ૧૮૨.૦$ આના = ૩. ૧૨૦ અથવા
 ૬×૩૨.૦ આના = ૬ $\times ૨૦$ ૩પીઆ = ૧૨૦ ૩પીઆ. જવાબ.

૩) કિંમત ઉપરથી વજન કાઢવાની રીત:—

જેટલું વજન આપ્યું હોય અને જેટલી કિંમતનું ભેવું હોય

ચોથા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ત્રણ આના. [૧૭]

તે બેનો ગુણાકાર કરવો, પછી તે ગુણાકારને આપેલી કિંમતે ભાગવાથી જવાબ આપેલા વજનની ખતનો આવશે.

૧) રૂ. ૪૫ માં ૧૧ ગાંધી મઠ મળે તો રૂ. ૩) માં કેટલા આવશે? $11 \times 3 = ૪૧$, $45 \div ૪૫ = \frac{1}{૧}$ ગાંધી = ૩ મળુ જવાબ.

૨) રૂ. ૭૨) નું ૧૧ કળશી તો રૂ. ૬) નું કેટલું? $11 \times ૬ = ૯$, $૯ \div ૭૨ = \frac{1}{૮}$ કળશી = ૨ મળુ જવાબ.

૩) રૂ. ૦૧૧ ના ૨૧ નંગ તો રૂ. ૪) નાં કેટલાં? $21 \times ૪ = ૮૪$, $૮૪ \div ૦૧૧ = ૧૧૨$ નંગ જવાબ.

૪) રૂ. ૫૨૧ માં ૧૧ ગાંધી મઠ મળે તો રૂ. ૧) માં કેટલા આવશે? $11 \times ૧) = ૧૧$ ના. $૫૨૧ \div ૧૧ = ૪૭$ ગાંધી = ૩૭૧ શેર.

મનોયત્ન ૩

૧) એક આનાનું નવટાંક તો મળુનું શું?

૨) રૂપિયાનું ૪ શેર તો ભારનું શું?

૩) વાલના રૂ. ૦૧૧ તો રા. તોલાનું શું?

૪) રૂ. ૭૧૧ હજાર તો ૧૨૫ નંગનું શું?

૫) ડઝનના રૂ. ૦)૧ તો રા. એસનું શું?

૬) રૂ. ૦)નું ૧૦ શેર તો ગાંધીનું શું?

૭) મહીનાના રૂ. ૧૭૧ તો ૧૦ દિવસનું શું?

૮) જા વાલના રૂ. ૨૧૧ તો જા તોલાનું શું?

૯) રૂ. ૬૦)નું ૨૧ ખાંડી તો રૂ. ૫)નું કેટલું?

૧૦) રૂ. ૦)નું ૦૧ મળુ તો રૂ. ૧૫)નું કેટલું?

૧૧) મળુના રૂ. ૨૧૧ તો રૂ. ૧૧)નું કેટલું?

૧૨) રૂ. ૧૮૧૧નું ૨૦ મળુ તો રૂ. ૩૧૧નું કેટલું?

૧૮] ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અઢીઅના.

- ૧૩) ૭ વર્ષના ૩. ૧૦૫) તો ૩ મહીનાનું શું ?
 ૧૪) ૩. ૧૮)નું ૧૫ મણુ તો ૩૫૫ મણુનું શું ?
 ૧૫) ૩ અઘોળના ૩. ૦૩૩ તો ૩ શેરનું શું ?
 ૧૬) ૭ પેનની ૫ પાછ તો ૫ આનાની કેટલી ?
 ૧૭) ૩. ૨૫૫૫૫ તોલો તો ૩૫૫ વાલનું શું ?
 ૧૮) ૩. ૧૨૫૫નું ૫ મણુ તો ૪ શેરનું શું ?
 ૧૯) ૬૪ કેરીનો ૩. ૧૫૫ તો ૩. ૧)૦૫૫ની કેટલી ?

પ્રકરણ ૪.

શેરના નવટાંક કેટલા ? અચ્છેરના અઘોળ ? મણુની પાંચશેરી કેટલી ? માસાની રતી ? દિવસના પહોર ? પાયલીની ટિપરી ? ખાંડીના ફરા ? ઔસના દ્રામ (એપો) ? માઈલના ફર્લાંગ ? ક્વાર્ટરના ખુશલ ? ખુશલના ગેલન કેટલા ? જ. ૮. ત્યારે ઉપલાં પરિમાણોનું ગુણોત્તર શું ? જ. ૮.

૮ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

શેર ને નવટાંક, અચ્છેર ને અઘોળ, મણુ ને પાંચશેરી, માસો ને રતી, દિવસ ને પહોર, પાયલી ને ટિપરી, ખાંડી ને ફરા, ઔસ ને દ્રામ (દવા તોલવાનું). માઈલ ને ફર્લાંગ, ક્વાર્ટર ને ખુશલ, ખુશલ ને ગેલન.

એ પરિમાણોમાંથી બારે પરિમાણુ કહો. હલકા કહો. હલકા બારેનો કેટલામો ભાગ છે ? જ. ૮મો ભાગ. બારે હલકાથી કેટલા ગણા છે. જ. ૮ ગણા.

જો બારે પરિમાણુનાં એકમની કિંમત ૩. ૧ પડે તો હલકા એકમની કિંમત બારેનો કેટલામો ભાગની પડે ? જ. ૮મો ભાગની.

રૂપીઆનો ૮મો ભાગ શું ? જ. ૨ આના. રૂપીઆથી કેટલા ગણ્યા આના આવ્યા ? જ. ખમણા. પણ જો ભારે એકમની કિંમત ૩. ૨ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૪ આના. રૂપીઆથી કેટલા ગણ્યા આના આવ્યા ? જ. ખમણા. માટે.

૧) ભારે એકમના રૂપીઆથી ખમણા આના હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે પરિમાણના એકમની કિંમત ૧ આનો પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. દોઢ પાંચ. આનાથી કેટલા મણી પાંચ પડે ? જ. દોઢ ગણી. જો ભારે એકમની કિંમત ૨ આના પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૩ પાંચ = ૧ પૈસા. આનાથી કેટલા ગણી પાંચ આવી ? જ. દોઢ ગણી. પૈસા કેટલા ગણ્યા આવ્યા ? જ. અડધા. ભારે એકમના આનાથી કેટલા મણી પાંચ આપવી પડે ? જ. દોઢ ગણી. પૈસા કેટલા ગણ્યા આપવા પડે ? જ. અડધા. માટે.

૨) ભારે એકમના આનાથી દોઢગણી પાંચ અથવા અડધા પૈસા હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે પરિમાણના એકમની કિંમત ૧ પૌંડ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી ? જ. પૌંડના આઠમા ભાગ નેટલી. પૌંડનો આઠમો ભાગ શું ? જ. ૨૧ શિલિંગ. પૌંડથી કેટલા મણા શિલિંગ આવ્યા ? જ. અઢીગણા. ભારે એકમના પૌંડથી કેટલા મણી શિલિંગ આપવી પડે ? જ. અઢીગણી. માટે.

૩) ભારે એકમના પૌંડથી અઢીગણા શિલિંગ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે પરિમાણના એકમની કિંમત ૧ શિલિંગ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. દોઢ પેન્સ. શિલિંગથી કેટલા મણા

૨૦] ત્રીજા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” પોણા બે આના.

પેન્સ પડે ? જ. દોઢ ગણા. ભારે એકમના શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ આપવા પડે ? જ. દોઢ ગણા. માટે.

૪) ભારે એકમના શિલિંગથી દોઢ ગણા પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે પરિમાણના એકમની કિંમત ૧ પેન્સ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૦ા ફાર્થિંગ. પેન્સથી કેટલા ગણા ફાર્થિંગ પડે ? જ. અડધા. ભારે એકમના પેન્સથી કેટલા ગણા ફાર્થિંગ આપવા પડે ? જ. અડધા. માટે.

૫) ભારે એકમના પેન્સથી અડધા ફાર્થિંગ હલકા એકમની કિંમત પડે.

આગળ કુચીઓ કઢાવી છે માટે નીચેના હિસાબ પૂછો.

૩. ૧)નું ૧ મણુ તો ૫ શેરનું શું ? જ. ૨ આના.

૩. ૨)નું ૩ મણુ તો ૧૫ શેરનું શું ? જ. ૪ આના.

૩. ૫)નું ૧૬ મણુ તો ૨ મણુનું શું ? જ. ૧૦ આના.

૩. ૦)નું શેર તો નવટાંકનું શું ? જ. ૧ા પાઇ.

૩. ૦)નું ૧ા શેર તો ૧ા નવટાંકનું શું ? જ. ૪ા પાઇ.

૧ પૈસાનું ૧ શેર તો ૧ નવટાંકનું શું ? જ. ૦ા ઉપઆનો.

૭ પૈસાનું ૪ શેર તો ૪ નવટાંકનું શું ? જ. ૩ા ઉપઆના.

હવે રૂપીઆના ભાવ પરથી ભારે પરથી હલકાની કુચી કઢાવો.

રૂપીઆના ભાવપરથી ભારેપરથી હલકાની કિંમત—

૧) જેટલા રૂપીઆનું જેટલું ભારે પરિમાણ તેથી બમણા આનાનું તેટલું જ હલકા પરિમાણ.

*૧૬ના ગુણોત્તરમાં ૮ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

૩૨ના ગુણોત્તરમાં ૮ ના ગુણોત્તરથી ૦ા ગણી કિંમત.

૬૪ના ગુણોત્તરમાં ૮ ના ગુણોત્તરથી ૧ ગણી કિંમત.

૨૫૬ના ગુણોત્તરમાં ૮ ના ગુણોત્તરથી ૩ ગણી કિંમત.

પહેલા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” સવાચાનો. [૨૧]

૨) જેટલા આનાનું જેટલું બારે પરિમાણ તેથી દોઢ ગણી પાછનું જેટલુંજ હલકું પરિમાણ.

૩) જેટલા પૈસાનું જેટલું બારે પરિમાણ તેથી ૦૧૧ ઉપઆનાનું તેટલુંજ હલકું પરિમાણ.

હલકાથી બારે કેટલા ગણ્યા છે? જ. ૮ ગણ્યા.

હવે જો હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂ., ૧ આનો,

૧ પૈસો, ૧ પાછ, ૧ પૌંડ, ૧ શિલિંગ, ૧ પેન્સ, ૧ ફાર્થિંગ

પડે તો બારે એકમની કિંમત કેટલા ગણી પડે? જ. ૮ ગણી. ૮

ગણી એટલે? ૮ રૂ., ૮ આના=૦૧૧ રૂ., ૮ પૈસા=૮૦ આના, ૮ પાછ,

૮ પૌંડ, ૮ શિલિંગ, ૮ ફાર્થિંગ=૨ પેન્સ પડે. માટે.

૧) હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂ. પડે તો બારે એકમની શી? રૂ. ૮)

૨) “ “ “ ૧આનો “ “ “ “ ? રૂ. ૦.૮

૩) “ “ “ ૧ પૈસો “ “ “ “ ? ૨ આના

૪) “ “ “ ૧ પાછ “ “ “ “ ? ૮ પાછ.

૫) “ “ “ ૧ પૌંડ “ “ “ “ ? ૮ પૌંડ.

૬) “ “ “ ૧ શિલિંગ “ “ “ “ ? ૮ શિલિંગ

૭) હલકા એકમની કિંમત ૧ પેન્સ પડે તો બારે એકમની શી? ૮ પેન્સ

૮) “ “ “ ૧ ફાર્થિંગ “ “ “ “ ? ૨ પેન્સ

હલકા એકમપરથી બારે એકમની કિંમત—

૧) આનાથી ૦૧૧ રૂપિયા. ૨) પૈસાથી ૧૦૦ આના. ૩) પાછથી

૦૧૧ આના અને ૧૦૦ પાછ. ૪) ફાર્થિંગથી ૧૦૦ પેન્સ.

આગળ કુચીઓ કાઢવી છે માટે નીચેના હિસાબ પૂઠો.

૩ ૧) તું ૧ નવટાંક તો ૧ શેરતું થું? જ. ૮ રૂ.

૩. ૨) તું ૩ નવટાંક તો ૩ શેરતું થું? જ. ૧૬ રૂ.

૩. ૦)નું ૧ નવટાંક તો ૧ શેરનું થું? જ. ૦|| ૩.

૩. ૦)નું ૩ નવટાંક તો ૩ શેરનું થું? જ. ૧|| ૩.

૧ પૈસાનું ૧ નવટાંક તો ૧ શેરનું થું? જ. ૨ આના

૪ પૈસાનું ૫ નવટાંક તો ૫ શેરનું થું? જ. ૮ આના

૧ પાઇનું ૧ નવટાંક તો ૧ શેરનું થું? જ. ૮ પાઇ

હવે ૩પીઆના ભાવપરથી હલકાપરથી ભારેની કુચીઓ કઢાવો.

* ૩પીઆના ભાવપરથી હલકાપરથી ભારેની કિંમત—

૧) જેટલા ૩પીઆનું જેટલું હલકું પરિમાણ તેથી ૮ ગણી ૩પીઆનું તેટલુંજ ભારે પરિમાણ.

૨) જેટલા આનાનું જેટલું હલકું પરિમાણ તેથી ૦|| ૩પીઆનું તેટલુંજ ભારે પરિમાણ.

૩) જેટલા પૈસાનું જેટલું હલકું પરિમાણ તેથી બમણા આનાનું તેટલુંજ ભારે પરિમાણ.

૪) જેટલી પાઇનું જેટલું હલકું પરિમાણ તેથી ૮ ગણી પાઇનું તેટલુંજ ભારે પરિમાણ.

હિઠાહરણ—

૧) ૩. ૩)નું શેર તો નવટાંકનું થું? જ. ૩પીઆથી બમણા આના. માટે $૩ \times ૨ = ૬$ આના = ૩. ૦||

૨) ૫ આનાનું મણ તો ૫ શેરનું થું? જ. આનાથી દોઢ ગણી] પાઇ. માટે $૫ \times ૧|| = ૫||$ પાઇ = ૩. ૦) ૦|| ૧|| પાઇ.

* $\frac{૧}{૪}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૪}$ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

$\frac{૩}{૪}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૩}{૪}$ ગુણોત્તરથી ૪ ગણી કિંમત.

$\frac{૬}{૪}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૬}{૪}$ ગુણોત્તરથી ૮ ગણી કિંમત.

$\frac{૩૬}{૪}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૩૬}{૪}$ ગુણોત્તરથી ૩૨ ગણી કિંમત.

- ૩) ૨૧ પૌંડમાં ૧ માઇલ રેલવે દુરસ્ત થાય તો ૧ ફર્લિંગ રેલવે દુરસ્ત કરામણી શું ખર્ચ થશે ? જ. પૌંડથી ૨૧ ગણી શિલિંગ, માટે $૨૧ \times ૨૧ = ૪૪૧$ શિલિંગ.
- ૪) ૩ શિલિંગમાં ૧ ઑંસ દવા મળે તો ટ્રામનું શું ? જ. શિલિંગથી દોઢા પેન્સ, માટે $૩ \times ૧૧ = ૪૧$ પેન્સ.
- ૫) ૪ પેન્સમાં ૧ માઇલની મુસાફરી થાય તો ૧ ફર્લિંગ મુસાફરીનું શું આપવું પડશે ? જ. પેન્સથી ૧૧ ફર્લિંગ, માટે $૪ \times ૧૧ = ૪૪$ ફર્લિંગ = ૧૧ પેન્સ.
- ૬) ૩. ૫)નું ૩ માસા તો દસ આનાનું કેટલું ? જ. રૂપીઆથી બમણા આના છે. માટે માસા જેટલાજ રતી એટલે ૩ રતી = ૧ વાલ.
- ૭) ૪ આનાનું ૨ પાયલી તો ૬ પાઇનું કેટલું ? જ. આનાથી દોઢા ગણી પાઇ છે, માટે પાયલી જેટલાજ રૂપીઆ એટલે ૨ રૂપીઆ.
- ૮) ૨ પૈસાનું ૩ શેર તો ૧ ઉપઆનાનું (૧૦૦૦ પાઇનું) કેટલું ? જ. પૈસાથી અડધા ઉપઆના છે, માટે શેર જેટલાજ નવચાંક એટલે ૩ નવચાંક = શેર ૦.૬
- ૯) ૩. ૨૫)નું ૨ ખાંડી તો ૩. ૧૧૦માં કેટલું આવે ? જ. રૂપીઆ જેટલાજ આના છે, માટે ખાંડીથી અડધા કરા એટલે ૧ કરો.
- ૧૦) ૬ આનાનું ૪ શેર તો ૪૧૧ પાઇ (૬ ઉપઆના) નું કેટલું ? જ. આના જેટલા ઉપઆના છે માટે શેરથી અડધા નવચાંક એટલે ૨ નવચાંક = ૦.૧ શેર.
- ૧૧) ૩. ૧)નું ૫ શેર તો મળવું શું ? જ. રૂપીઆથી ૮ ગણા રૂપીઆ, માટે ૮ રૂ.
- ૧૨) ૩. ૦)નું નવચાંક તો શેરનું શું ? જ. આનાથી ૧૦૦ રૂપીઆ માટે $૨ \times ૧૦૦ = ૨૦૦$ રૂ.

૨૪] ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના.

- ૧૩) ૩ પૈસાની ટીપરી તો પાચલીનું શું ? જ. પૈસાથી બમણા આના. માટે $૩ \times ૨ = ૬$ આના = ૩. $૦ =$
- ૧૪) ૨ પાંધનું નવટાંક તો શેરનું શું ? જ. પાંધથી ૮ ગણી પાંધ, માટે $૨ \times ૮ = ૧૬$ પાંધ = ૩. ૦) - ૧૧ પાંધ.
- ૧૫) ૦૦૦ પૌંડના બુશલ ધઉં મળે તો ક્વાર્ટરનું શું ? જ. પૌંડથી ૮ ગણા પૌંડ માટે $૦૦૦ \times ૮ = ૪$ પૌંડ.
- ૧૬) ૨૦૦ શિલિંગમાં ગેલન કેરોસીન મળે તો બુશલ કેરોસીનનું શું ? જ. શિલિંગથી ૮ શિલિંગ માટે, $૨૦૦ \times ૮ = ૨૦$ શિલિંગ = ૧ પૌંડ.
- ૧૭) ૩૦૦ પેન્સમાં ૧ ગ્રામ દવા મળે તો ૧ ઑંસનું શું ? જ. પેન્સથી ૮ ગણા પેન્સ, માટે $૩૦૦ \times ૮ = ૩૦$ પેન્સ = ૨૦૦ શિલિંગ.
- ૧૮) ૧૦૦ ફાર્થિંગમાં ૧ ગ્રામ દવા મળે તો ૧ ઑંસનું શું ? જ. ફાર્થિંગથી ૮ ગણા ફાર્થિંગ માટે $૧૦૦ \times ૮ = ૧૦$ ફાર્થિંગ = ૨૦૦ પેન્સ
- ૧૯) ૩ આનાનું નવટાંક તો ૩ રૂપીઆનું કેટલું ? જ. આના જેટલાજ રૂપીઆ છે, માટે નવટાંકથી બમણા શેર એટલે ૨ શેર.
- ૨૦) ૨ ઉપઆના (૧૦૦ પાંધનું) નવટાંક તો ૨ આનાનું કેટલું ? જ. ઉપઆના જેટલાજ આના છે, માટે નવટાંકથી બમણા શેર એટલે ૨ શેર.
- ૨૧) ૩. ૫)નું ૩ નવટાંક તો ૪૦ રૂપીઆનું કેટલું ? જ. રૂપીઆથી ૮ ગણા રૂપીઆ છે, માટે નવટાંક જેટલાજ શેર એટલે ૩ શેર.
- ૨૨) ૩. ૦)નું ૨ નવટાંક ૩. ૧૦નું કેટલું ? જ. આનાથી ૦૦૦ રૂપીઆ છે, માટે નવટાંક જેટલાજ શેર એટલે ૨ શેર.
- ૨૩) ૩ પૈસાનું ૫ નવટાંક તો ૬ આનાનું કેટલું ? જ. પૈસાથી બમણા આના છે, માટે નવટાંક જેટલાજ શેર એટલે ૫ શેર.
- ૨૪) ૨ પાંધનું ૩ નવટાંક તો ૧૬ પાંધનું કેટલું ? જ. પાંધથી ૮ ગણી પાંધ છે, માટે નવટાંક જેટલાજ શેર એટલે ૩ શેર.

મનાયત્ત ૪.

- ૧) ૩. ૦ાન્ શેર તો નવટાંકનું શું ?
- ૨) ૫ શેર ખોરના ૩ આના તો મણનું શું ?
- ૩) નવટાંક હોંગના ૩. ૦)ન્ના તો શેરનું શું ?
- ૪) ૩. ૨ા એ શેર હોંગ મળે તો ૩. ૧ાન્નાની કેટલી ?
- ૫) મણના ૩. ૧ાા તો ૫ શેરનું શું ?
- ૬) ૩. ૨ા એ શેર તો ૫ રૂપીઆભારનું શું ?
- ૭) ૨ા પૈસાનું ૫ શેર તો મણનું શું ?
- ૮) ૩. ૦)ન્નાનું શેર તો ૩. ૧ાા કેટલું ?
- ૯) ૫ શેરના ૩. ૦ાન્ તો મણનું શું ?
- ૧૦) ૩. ૩ાા એ મણ તો ૧ાા મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૧) મણ મગના ૩. ૨ાન્ના તો મણ ૩) ૫ શેરનું શું ?
- ૧૨) ૩. ૧ાન્નાનું મણ તો ૨ા મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૩) ટીપરીની ૫ પાઈ તો પાયલીનું શું ?
- ૧૪) ૧ આનાની ૧ા પાયલી તો ૩ાા ટીપરીનું શું ?
- ૧૫) મણ મગના ૩. ૨)ન્ તો ૧૫ શેરનું શું ?
- ૧૬) ૩. ૬ાાન્ની મણ ખાંડ તો ૦ા મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૭) ૩. ૦ાાનો માસો તો ૩. ૦ાન્નાનું કેટલું ?
- ૧૮) ૫ શેર દુધીના ૩. ૦)ન્ના તો ૪ાા મણનું શું ?
- ૧૯) ૧ા માસાનો ૩. ૦)ન્ તો દોઢ પાઈનું કેટલું ?
- ૨૦) રૂપીઆની ૫ા શેર ખાંડ તો શેર ૦ાાન્નાનું શું ?
- ૨૧) શેર ૦)૦ાનો એક આનો તો ૨ા શેરનું શું ?
- ૨૨) ૩. ૨ાાન્ મણ તો ૨ા મણ ૫ શેરનું શું ?

- ૨૩) ૩. ૦ાાામાં એક માધલની મુસાફરી થાય તો ફર્લાંગ મુસાફરી-
નું શું બેસે ?
- ૨૪) ૩ા શિલિંગમાં ૧ માધલની મુસાફરી થાય તો ૫ માધલ ૨
ફર્લાંગ મુસાફરીનું શું ખર્ચ થાય ?
- ૨૫) ૩. ૦)નું ૫ રૂપીઆબાર તો શેરનું શું ?
- ૨૬) ૩ા પૈાંડમાં ૫ શેર તો મળુનું શું ?
- ૨૭) ૨ા પૈાંડમાં માધલની મુસાફરી થાય તો ૨ા શિલિંગમાં કેટલી
મુસાફરી થશે ?
- ૨૮) ૨તીના ૩. ૦ાા તો ૨ા માસાનું શું ?
- ૨૯) ૫ શેર વેગણુના ૩. ૦)ના તો ૩. ૧ાાામાં કેટલા આવે ?
- ૩૦) ૩૩ જમીનના ૩ા પૈાંડ પડે તો ૫ પોલનું શું ?
- ૩૧) વર્ષનો પગાર ૨ા શિલિંગ તો ૧ા મહીનાનો કેટલો ?
- ૩૨) ૨ા પૈાંડમાં ૧ા ઔસ દવા મળે તો પૈાંડ દવાનું શું બેસે ?
- ૩૩) ૨ા પૈાંડમાં ઔસ લેપ આવે તો ૧ા ડઝનનું શું ?
- ૩૪) કાચળા ધડિના ૩. ૨૧ાા બેસે તો ૧ા મળુ ૫ શેરનું શું ?
- ૩૫) મોટા હારાના ૩. ૨૨ાા તો મળુ ૨ા ૫ શેરનું શું ?
- ૩૬) ગજ બનાતના ૩. ૩ા તો ૩ તસનું શું ?
- ૩૭) ૩. ૯૫ાા એ ગાધી તો ૩ાા મળુનું શું ?
- ૩૮) ગદિઆણુના ૩. ૧૪ાા તો ૩ વાલનું શું ?
- ૩૯) ૩. ૧૮ાા એ સેંકડો ૩. ૨ાનાનાં કેટલા નંગ ?

૧૬ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

શેર ને અધોળા; મળુ ને અઢીશેરી; કળાશી ને મળુ; ગદિઆણુ
ને વાત્ત; ફરે ને પાયલી; ઔસ ને ડ્રામ (એવ); પૈાંડ ને ઔસ

(ઐવ); ગુઠો ને ચોરમ આના; પોંડ ને ંા ઐસ (દવાતું); માર્છલ ને ંા ફર્લિંગ.

હારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆ જોટલાજ આના. ૨) આના જોટલાજ ઉપઆના.
- ૩) પોંડથી ૧૧ ગણા શિલિંગ. ૪) શિલિંગથી પોણા પેન્સ.

હલકા એકમ ઉપરથી હારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આના જોટલાજ રૂપીઆ.
- ૨) પૈસાથી ૪ ગણા આના અથવા પૈસાથી ૧૧ ગણા રૂપીઆ.
- ૩) ફાર્થિંગથી ૪ ગણા પેન્સ.

મનોરથન પ.

- ૧) શેરના રૂ. ૪૦૦ તો અધોળનું શું ?
- ૨) મણુના રૂ. ૪૦૦૦ તો ૨૦૦ શેરનું શું ?
- ૩) મણુના રૂ. ૫૦૦ તો ૨૦૦ શેરનું શું ?
- ૪) મણુના ૧૫ આના તો કળશીનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧૨૦૦૦ કળશી તો ૨૦ મણુનું શું ?
- ૬) રૂ. ૧૫૦૦નું ંા તોલો તો ૪૦૦ વાલનું શું ?
- ૭) રૂ. ૧)૩૦૦નું વાલ તો ગદિઆણુનું શું ?
- ૮) ંા તોલનાના રૂ. ૧૬૦૦ તો ૨ વાલનું શું ?
- ૯) ૩૦૦ પૈસાની પાયલી તો ફરનું શું ?
- ૧૦) રૂ. ૧૭૦૦ ફરો તો ૩ ફરનું શું ?
- ૧૧) એક એકર જમીનનું ગણોત રૂ. ૨૦૦ તો ૩૦૦ ંા કેટલી જમીનનું ગણોત આવે ?
- ૧૨) ૧૦૦ કળશીના રૂ. ૪૨૦૦ તો ૧૦૦ મણુનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૧૦૦૦ ફરો તો ૯ પાયલીનું શું ?

- ૧૪) ૩. ૧૩ાાનું મણુ તો ૩ અઢી શેરીનું શું ?
 ૧૫) ૩. ૯ાનું મણુ તો ૧ા મણુ ૨ા શેરનું શું ?
 ૧૬) ૨ા શેરના ૩ પૈસા તો મણુનું શું ?
 ૧૭) ૩. ૧૫ાાનું ગઢિઆણો તો ૨ા વાલનું શું ?
 ૧૮) ૩. ૫૬ાાનું કળશી તો મણુનું શું ?
 ૧૯) ૨ા શેરના ૩. ૦)નું તો ૨ા મણુનું શું ?
 ૨૦) ૩. ૧૧ાનું ગઢિઆણો તો ૭ા વાલ ૦ાા રતીનું શું ?
 ૨૧) ૩. ૦)નાનું અધોળ તો ૩. ૦ાાનું કેટલું ?
 ૨૨) ૩. ૧)નું ૧ા શેર તો ૩. ૦ાનું કેટલું ?
 ૨૩) ૨ા શેરનો ૩. ૦)નું તો શેર ૦ાનું શું ?
 ૨૪) ૩ા અધોળનો ૩. ૦)નું તો શેર ૭નું શું ?
 ૨૫) પૈસાનું ૧ાા શેર તો ૦ા મણુ ૧ શેરનું શું ?
 ૨૬) ૩. ૧)નું ૦ા મણુ તો ૨ા શેરનું શું ?
 ૨૭) ૩. ૩)નું ૨ા મણુ તો ૬ા શેરનું શું ?
 ૨૮) ૨ા શેર નો એક પૈસો તો ૭ા મણુનું શું ?
 ૨૯) ૩. ૦)નાનું ૨ા શેર તો ૩. ૨ાનું કેટલું ?
 ૩૦) ૩. ૨ાા ગઢિઆણો તો ૪ા વાલનું શું ?
 ૩૧) ૩. ૦)નાનું ૩ા શેર તો ૧ા મણુ ૬ શું ?
 ૩૨) પાયલીના ૩. ૦)નું તો ફરાનું શું ?
 ૩૩) ૩. ૨૭ાનું ગુંડો જમીન તો ૩ આના જમીનનું શું ?
 ૩૪) ૩. ૧ાનું ૧ા શેર તો અધોળનું શું ?
 ૩૫) ૩. ૧૫ાનું ૧ા મણુ તો ૩. ૩ાાનામાં કેટલું આવે ?
 ૩૬) ૨ પૈસાનું ૨ા શેર તો ૩. ૧ાનું કેટલું ?
 ૩૭) ૨ા પૈસાનું શેર તો ૩. ૫ાનું કેટલું ?

- ૩૮) ફરાના રૂ. ૩૦૦૦ તો ૩૦ પાયલીનું શું ?
 ૩૯) રૂ. ૬૩૦૦ ખાંડી તો ૧૧ મણનું શું ?
 ૪૦) રૂ. ૬૩૦૦ બેડીકું તો ૨ મણનું શું ?
 ૪૧) રૂ. ૧૦૫ ગાલ્લી તો ૧૦૦ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૪૨) રૂ. ૨૩૦૦ ભાર તો ૧૦૦ મણનું શું ?
 ૪૩) રૂ. ૨૧૦૦ ગજ તો ૧૦૦ તસુનું શું ?
 ૪૪) જા તસુના રૂ. ૦૦૦૦ તો ૩ ગજનું શું ?
 ૪૫) ૨ વાલના રૂ. ૦૦૦૦૦ તો તોલાનું શું ?
 ૪૬) રૂ. ૦૦૦૦૦ ૫ નંગ તો ૮૦ નંગનું શું ?
 ૪૭) ૧૨૫ નળીઆનાં રૂ. ૨૦૦૦ તો બે હજારનું શું ?
 ૪૮) રૂ. ૧૨૦૦૦ ગ્રોસ તો ૬ નંગનું શું ?
 ૪૯) રૂ. ૪૩) ગાલ્લી તો રૂ. ૨૦૦૦૦ કંટલું ?
 ૫૦) રૂ. ૨૩૦૦ હજાર તો રૂ. ૧૦૦૦૦૦ કંટલાં નંગ ?
 ૫૧) રૂ. ૨૩૦૦૦ ૧૦ ખાંડી તો ૧૦૦ મણ ૨૦ શેરનું શું ?
 ૫૨) હજારનો રૂ. ૦૦૦ તો રૂ. ૦૦૦૦૦ કંટલાં નંગ ?
 ૫૩) રૂ. ૧૦૦૦૦ વ્યાજ રૂ. ૫ મળે તો રૂ. ૬૦૦૦ કંટલું મળશે ?
 ૫૪) ૨૦૦ મણના રૂ. ૬૦૦૦૦ તો ૨ ખાંડીનું શું ?
 ૫૫) રૂ. ૩૫૦૦૦ વ્યાજ રૂ. ૦૦૦૦૦ તો રૂ. ૫૬૦૦૦ કંટલું ?

૩૨ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

તોલો ને વાલ. બેડીકું ને મણ; દ્રાવ પૌંડ ને રૂપીઆબાર;
 બુલ્લ ને ક્વાર્ટર; ક્વાર્ટર ને પેક; મણ ને સવાશેરી; કળશી ને
 અધમણીઓ; શેર ને ૧૦ રૂપીઆબાર.

ભારે એકમપરથી હલકા એકમની કિંમત—

- ૧) રૂપીઆથી અડધા આના. ૨) આનાથી અડધા ઉપઆના.
૩) પૌંડથી ૭ા ગણા પૈન્સ. ૪) શિલિંગથી દોઢ ગણા ફાર્થિંગ

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત—

- ૧) આનાથી બમણા રૂપીઆ. ૨) પૈસાથી અડધા રૂપીઆ.
૩) ફાર્થિંગથી ૮ ગણા પૈન્સ.

મનોયત્ન ૬.

- ૧) રૂ. ૩ા મણુ તો ૧ા શેરનું શું આવયું ?
૨) રૂ. ૨૫) મણુ તો ૧ા શેરનું શું ?
૩) રૂ. ૧૬ાા મેડીકિં તો મણુનું શું ?
૪) રૂ. ૩૬ તોલો તો ૧ વાલનું શું ?
૫) રૂ. ૨૫ાા તોલો તો ૩ વાલનું શું ?
૬) રૂ. ૨૪ા કળશી તો ૦ા મણુનું શું ?
૭) ૦ા મણુના રૂ. ૨ાાાા તો કળશીનું શું ?
૮) રૂ. ૫૫ા મેડીકિં તો રૂ. ૧૦ાાાનું કેટલું ?
૯) રૂ. ૦ાાનું વાલ તો રૂ. ૯ાા કેટલું ?
૧૦) ૩ પૈસાનું ૧ા શેર તો મણુનું શું ?
૧૧) રૂ. ૨૭ા તોલો તો ૭ વાલ ૦ાા રતીનું શું ?
૧૨) રૂ. ૧ાાનું ૨ વાલ તો તોલાનું શું ?
૧૩) રૂ. ૨૧ાનું મણુ તો ૩૮ાા શેરનું શું ?
૧૪) ૧ા શેરના રૂ. ૦)ા તો મણુનું શું ?
૧૫) રૂ. ૩૨ાા તોલો તો રૂ. ૮)ાનું કેટલું ?
૧૬) રૂ. ૦ાાનું ૨ વાલ તો ૪ ગરિઆણાનું શું ?
૧૭) વાલનો રૂ. ૦ા તો રૂ. ૨ા માં કેટલું આવશે ?

- ૧૮) ૩ પૈસાનું ૧ શેર તો ૩. ૩૦૦ નું કેટલું ?
- ૧૯) વાલના ૩. ૦)૦૦૦ તો ૧૦૦ ગ. ૭૦૦ વાલ ૧૦૦ રતીનું શું ?
- ૨૦) ૩. ૨૩૦૦૦ મણુ તો ૭૦૦ શેરનું શું આપનું ?
- ૨૧) ૦૦૦ મણુના ૩. ૦)૦૦૦ તો ૦૦૦ કળશીનું શું ?
- ૨૨) ૩. ૧૮૦૦૦ મણુ તો ૩. ૦૦૦૦૦ નું કેટલું ?
- ૨૩) ૨૦ શેરનો ૩. ૦)૦૦૦ તો ૪૦૦ મણુનું શું ?
- ૨૪) ૩. ૦)૦૦૦૦૦ ૧૦ મણુ તો ૧૦ બેડીઆનું શું ?
- ૨૫) ૩. ૩૨૦૦૦ ફરો તો ૩. ૧૨૦૦૦૦ નું કેટલું ?
- ૨૬) ૩. ૦૦૦૦૦ ૨૦ શેર તો ૧ ગાલ્લી ૨ મણુનું શું ?
- ૨૭) ધડીના ૩. ૨૦૦ તો ૧૦૦ શેરનું શું ?
- ૨૮) ૩. ૨૬૨૦૦ વીંધુ તો ૧૨૦૦ કાડીનું શું ?
- ૨૯) હજારના ૩. ૧૫) તો ૩. ૦૦૦૦૦૦૦ કેટલાં નંગ ?
- ૩૦) ગાલ્લીના ૩. ૫૪૦૦ તો ૦૦૦૦ મણુ ૭૦૦ શેરનું શું ?
- ૩૧) ૩. ૨૬૦૦૦ માણી તો ૧૫ શેરનું શું ?
- ૩૨) ૩. ૨૦૦૦ ગજ તો ૦૦૦૦૦૦૦ તમ્બુનું શું ?
- ૩૩) ૨૫ શેરના ૩. ૧)૦૦૦૦૦ તો ખાંડીનો આવ શો ?
- ૩૪) ૩. ૦૦૦૦૦ ૩૧૦ નંગ તો હજારનું શું ?
- ૩૫) ૩. ૦૦૦૦૦ ૩૭૦ શેર તો ૩. ૨૪)નું કેટલું ?
- ૩૬) ૭૦૦ શેરના ૩. ૦૦૦૦૦૦૦ તો ૬ મણુનું શું ?
- ૩૭) ૩. ૨૦૦૦ શેર તો ધડીનું શું ?
- ૩૮) ૩. ૩)૦૦૦૦૦ વ્યાજ ૩. ૦)૦૦૦૦૦ થયું તો ૩. ૧૦૦)નું કેટલું ?

૬૪ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ફરો ને શેર; કળશી ને દસશેર; બેડીડં ને અધમાણીઆ; તોલો; ને ૦૦ વાલ, મણુ ને શેર ૦૦૦; માણલ ને ૫ પોલ.

૩૨] ત્રીજા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” પોણા બે આના.

ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆ જોટલાજ પૈસા અથવા રૂ. થી ના ગણા આના.
- ૨) આનાથી ના ગણા ઉપઆના. ૩) પૈડથી ૩૦૦ ગણા પેન્સ.
- ૪) શિલિંગથી ૦૦૦ ગણા ફાર્થિંગ.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ચોગણા રૂપીઆ. ૨) પૈસા જોટલાજ રૂપીઆ.
- ૩) ફાર્થિંગથી ૧૬ ગણા પેન્સ.

મનોયત્ન ૭.

- ૧) રૂ. ૧૯૨) બેડીકં તો ૦૦ મણુનું શું ?
- ૨) ૦૦ મણુના રૂ. ૨૦૦ તો બેડીઆનું શું ?
- ૩) રૂ. ૭૦૦ ફરો તો ૧ શેરનું શું ?
- ૪) રૂ. ૨૫૦૦ કળશી તો ૧૦૦ મણુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૦૦૦૦૦૦ મણુ તો બેડીઆનું શું ?
- ૬) રૂ. ૩૫૦૦ કળશી તો રૂ. ૩૦૦૦૦ કંટલું ?
- ૭) ૧૦ શેરના ૪ પૈસા તો બેડીઆનું શું ?
- ૮) ૨ પાઇનું વાલ તો રૂ. ૦૦૦ કંટલું ?
- ૯) રૂ. ૧)નું ૨૦૦ વાલ તો ૫ તોલાનું શું ?
- ૧૦) પૈસાનું ૦૦૦ શેર તો ૦૦ બેડીઆનું શું ?
- ૧૧) શેરના ૩ પૈસા તો ફક્તનું શું ?
- ૧૨) ૫ પૈસાનું ૧૦ શેર તો રૂ. ૩)નું કંટલું ?
- ૧૨) એક પૈસાનું શેર તો રૂ. ૧)નું કંટલું ?
- ૧૪) રૂ. ૧)નું ૦૦૦ મણુ તો કળશીનું શું ?
- ૧૫) રૂ. ૧૯૦૦ ગદિઆણો તો ૨ વાલ ૧૦૦ રતીનું શું ?
- ૧૬) ૬ પાઇનું ૦૦ મણુ તો રૂ. ૨)નું કંટલું ?

- ૧૭) ૫ શેરના રૂ. ૦૧ તો રૂ. ૪)માં કેટલું આવે ?
 ૧૮) ૧૫ શેરના ૩ પૈસા તો ૦૧ બેડીઆનું શું ?
 ૧૯) એક પૈસાના ૩ નંગ તો રૂ. ૧)નાં કેટલા નંગ ?
 ૨૦) રૂ. ૪)નાં ૧૨૮ કેળાં તો એક આનાનાં કેટલાં ?
 ૨૧) એક પૈસો બ્યાજ મેળવવા રૂ. ૫) રોકવા તો રૂ. ૧) બ્યાજ મેળવવા શું રોકવું ?
 ૨૨) કોથળાના રૂ. ૧૨) તો શેર ૩)નું શું આપવું ?
 ૨૩) ૧૮૦૦ શેરના ૫ પૈસા તો ગાંધીનું શું ?
 ૨૪) રૂ. ૧૮૦૦એ માણી તો ૭૦ શેરનું શું ?
 ૨૫) પૈસાનું ૦૦૦ શેર તો ધડીનું શું ?
 ૨૬) રૂ. ૦)૦૦૦નું ૨૦૦ શેર તો રૂ. ૩)નું કેટલું ?
 ૨૭) ૨૦૦ ગજ ૪ તસુનો રૂ. ૧) તો ૧ પૈસાનું કેટલું ?
 ૨૮) બારના રૂ. ૨૩૦૦ તો ૧૫ શેરનું શું ?
 ૨૯) એક પૈસામાં ૨ દિવસ તો રૂ. ૧)માં કેટલા દિવસ ?
 ૩૦) એક માઇલનો ખર્ચ ૨ પૈંડ પડે તો ૫ પોલનો કેટલો ખર્ચ થશે ?
 ૩૧) એક પૈંડ વજનના ૪ શિલિંગ તો ૦૧ ઔંસ વજનનું શું ?
 ૩૨) રૂ. ૧૦૦ ના ૭૦૦ તાંબે તો રીમનું શું ?
 ૩૩) પૈંડ જવાહીરના ૩ પૈંડ પડે તો ૭૦૦ પેનીવેટનું શું પડે ?

૨૫૬ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

કળશી ને અઢીશેરી; બેડીઈ ને પાંચશેરી; માઇલ ને ૧૦ પોલ;
 પૈંડ ને દ્રામ (એવ);

ભારે એકમપરથી હલકા એકમની કિંમત.

- ૧) રૂપીઆ બેટલાજ ઉપઆના. ૨) આના બેટલાજ ઉપઉપઆના.
- ૩) પૌંડથી ૩૧૧ ગણા ફાર્થિંગ.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમ કિંમત.

- ૧) આનાથી ૧૬ ગણા રૂપીઆ. ૨) પૈસાથી ૪ ગણા રૂપીઆ.
- ૩) પાઇથી ૩ ગણા રૂપીઆ.

મનોયત્ન ૮.

- ૧) રૂ. ૬૪) બેડીકે તો ૫ શેરનું થું ?
- ૨) રૂ. ૨૪) કળશી તો ૨૧૧ શેરનું થું ?
- ૩) રૂ. ૧૧૨ બેડીકે તો ૫ શેરનું થું ?
- ૪) રૂ. ૪૮૧૧ કળશી તો અઢીશેરનું થું ?
- ૫) ૧૫ શેરના રૂ. ૦)૩૧૧૧ તો બેડીઆનું થું ?
- ૬) રૂ. ૦)૩૧૧૧ તો ૫ શેર તો બેડીઆનું થું ?
- ૭) રૂ. ૧૭૧૧ કળશી તો ૭૧૧ શેરનું થું ?
- ૮) રૂ. ૪૮૧ ગુઠો તો એક ચોરસ આનાનું થું ?
- ૯) રૂ. ૧)નું ૨૪ મણુ તો ૩ અઢીશેરીનું થું ?
- ૧૦) રૂ. ૧૨) ગુઠો તો ૩ ચોરસ આના જમીનનું થું ?
- ૧૧) ૭૧૧ શેરના ૩ પૈસા તો કળશીનું થું ?
- ૧૨) રૂ. ૨૪૧૧ મણુ તો શેર ૦)૩૧૧૧ તું થું ?
- ૧૩) ૧૦ શેરનો રૂ. ૦)૩૧૧૧ તો ૨૧૧ માણી ૨ મણુનું થું ?
- ૧૪) રૂ. ૫૧) બેડીકે તો ૪૧૧ મણુનું થું ?
- ૧૫) રૂ. ૪૦) ગદિઆણો રૂ. ૦૧૧૧૧ કુટલું ?
- ૧૬) પૌંડ ૧-૧-૪માં ૩ માઇલની મુસાફરી થાય તો ૩૧૧ પોણની મુસાફરીનું થું ખર્ચ થાય ?

- ૧૭) એક ઔસ દવાની શીશી તા ડાઘા ફર્થિંગ બેસે તો ૧ પૌંડમાં
કેટલા વજનની શીશી આવશે ?
- ૧૮) ૩. ૫૨) ભાર તો ૩. ૦) આમા કેટલું આવશે ?
- ૧૯) ૩. ૨૪) માણી તો શેર ૧૧૧૧૧૧ શું ?
- ૨૦) ૩. ૩૭) ભાર તો ડાઘા શેરનું શું ?
- ૨૧) ૩. ૧) નું શેર ૧૧૧૧૧૧ ધી મજે તો ૧૨ મણનું શું ?
- ૨૨) ૩. ૧)નું ડાઘા શેર તો ભારનું શું ?
- ૨૩) ૪ માણીના ૩. ૬૪) તો જા શેરનું શું ?

પ્રકરણ ૫.

૧૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

હજાર ને સેંકડો; ગાંસડી ને રીમ; સેંકડો ને ૧૦ નંગ.

ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

૧) રૂપીઆથી ૧૦ ગણા દોકડા. ૨) આનાથી ૧૦ ગણા બદામ.

૩) પૌંડથી બમણા શિલિંગ ૪) શિલિંગથી ૬ ગણા પન્સ.

હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત:—

૧) આનાથી અડધા રૂપીઆ ને બમણા આના. ૨) પૈસાથી

અઢીગણા આના. ૩) પાંચથી પોણા આના અને તેટલી પાંચ.

૪) શિલિંગથી અડધા પૌંડ.

મનોયત્ન ૬.

૧) ૩. ૫૫) ગાંસડી ફાગળ મજે તો રીમનું શું ?

૨) ૩. ૧૨) હજાર તો સેંકડાનો ભાવ શો ?

૩૬] ત્રીજા ધોરણના “મુખ્યગણિત શિક્ષક” પોષ્ટા એ આના.

- ૩) રૂ. ૧)ના ૫ નંગ તો ૫૦ નંગનું શું ?
- ૪) રૂ. ૬૧ રીમ તો ગાંસડીનું શું ?
- ૫) ગાંસડીના રૂ. ૩પાત્ર તો ૩ રીમનું શું ?
- ૬) રૂ. ૩૧૧ સેકંડો તો હજારનું શું ?
- ૭) રૂ. ૭૨૧ હજાર તો ૧૦૦૦નું શું ?
- ૮) રૂ. ૪૧૧ની ૧૦૦ પેનસીલ તો ૩૫ પેનસીલનું શું ?
- ૯) રૂ. ૧૮૧૧ હજાર તો રૂ. ૨)નાં કેટલા નંગ આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૦)ના હજાર તો ૬૦ નંગનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૧)ના ૪૫ કેળાં તો ૧૮૦૦ કેળાંનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૧૧ સેકંડો તો રૂ. ૦)નાં કેટલાં ?
- ૧૩) ૧૦૦ ટાંકણીની ૪૧ પાઈ તો ૨ હજારનું શું ?
- ૧૪) ૧ બાજની રૂ. ૦)નાર પાઈ તો રૂ. ૫ માં કેટલી આવે ?
- ૧૫) રૂ. ૫૧૧ રીમ તો ૨૧૧ ગાંસડીનું શું ?
- ૧૬) એક પૈસાના ૧૦ જમરૂમ તો ૦૧ હજારનું શું ?
- ૧૭) ૨૧ ટાંકણીની ૨ પાઈ તો ૮૪૦ ટાંકણીનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૪૧ એ સેકંડો તો રૂ. ૫૧૧નાં કેટલાં નંગ ?
- ૧૯) ૧ કેળાનો ૧૧૧ પૈસો તો ૧૦૦૦નું શું ?
- ૨૦) ૧ પાઈના ૨૧૧ નંગ તો એ હજારનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૦)ના કોડી તો ૨૦૦ નંગનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૨૫૧૧ હજાર તો રૂ. ૬૧૧૧નાં કેટલાં નંગ ?
- ૨૩) રૂ. ૨૮) હજાર તો રૂ. ૧૧૧૧નાં કેટલાં નંગ ?
- ૨૪) ૨૧૧૧નાં ૬૨૧૧ નંગ તો હજારનો બાવ શો ?
- ૨૫) રૂ. ૨૨૧૧ મણ તો ૪ શેરનું શું ?
- ૨૬) રૂ. ૩૧૧નું ૧૨ મણ તો ૧ ધડીનું શું ?

- ૨૭) રૂ. ૬૭૫નું વર્ષ તે. ૧ માસ ૬ દિવસનું શું ?
 ૨૮) રૂ. ૧૫) કળશી તે. ૧૫ મહુ ૪ શેરનું ?
 ૨૯) રૂ. ૨૫૭૫ ભાર તે. ૨ ધડીનું શું ?
 ૩૦) રૂ. ૩૮) = ગાલ્લી તે. ૩ મહુનું શું ?
 ૩૧) રૂ. ૧૧૫)માં ૨ ગાંસડી કાગળ મળે તે. ૨ રીમનું શું ?

૨૪૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાલ્લી ને પાંચશેરી; ભાર ને ૪ શેર; માણી ને ૨ શેર; રીમ ને ૨ તાવ.

* ભારે એકમપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી $\frac{૧}{૧૦૦}$ ગણા આના.
 ૨) રૂપીઆથી $\frac{૫}{૧૦૦}$ ગણા દોકડા. ૩) રૂપીઆથી $\frac{૧}{૧૦૦}$ ગણી પાઈ.
 ૪) પૌંડ નેટલાળ પેની. ૫) શિલિંગથી $\frac{૧}{૨૦}$ ગણા પેની.

*૨૪૦ ગુણોત્તરમાં	૮ના	ગુણોત્તરના	૩૦માં	લાગની	કિંમત
“	“	૧૦ના	“	૨૪માં	“
“	“	૧૨ના	“	૨૦માં	“
“	“	૧૬ના	“	૧૫માં	“
“	“	૨૦ના	“	૧૨માં	“
“	“	૨૪ના	“	૧૦માં	“
“	“	૩૦ના	“	૮માં	“
“	“	૪૮ના	“	૫માં	“

૩૮] ત્રીજા પેરણનો "મુખગણિત શિક્ષક" પોણું બે આનાં.

× હસકા એકમપરથી ભારે એકમની કિંમત—

- ૧) આનાથી ૧૫ ગણા રૂપીઆ. ૨) પૈસાથી ૩૦૦ ગણા રૂપીઆ.
- ૩) પાંચથી ૧૧ ગણા રૂપીઆ. ૪) ત્રિલિંગથી ૧૨ ગણા પૈડ.
- ૫) પેન્સ જેટલાંજ પૈડ.

મતેમયત્ન ૧૦.

- ૧) ર. ૩૭૫ ગાંધી તો ૫ શેરનું થું ?
- ૨) ર. ૭૫ રીમ તો ૪ તાવનું થું ?
- ૩) ર. ૦)નું ૫ શેર તો ર. ૪૫)નું કેટલું ?
- ૪) ર. ૧૧૫ માણી તો ૨ શેરનું થું ?
- ૫) ૫ શેરના ર. ૦) તો ૩૦ રૂપીઆનું કેટલું ?
- ૬) ર. ૧૫૦૦ ગાંધી તો ૦૫ મણનું થું ?
- ૭) ૫ શેરના ર. ૦)ના ૧ તો ગાંધીનું થું ?
- ૮) ૩ કાગળનો પૈસો તો રીમનું થું ?
- ૯) ર. ૦)ના રીમ તો ૮ તાવનું થું ?
- ૧૦) શેરની એક પાંચ તો ગાંધીનું થું ?
- ૧૧) ૧ પાંચના ૨ કાગળ તો ૪ રીમનું થું ?
- ૧૨) ૨ શેરના ર. ૦)ના તો માણીનું થું ?
- ૧૩) ર. ૧૮૦૦ માણી તો ૨ શેરનું થું ?
- ૧૪) ર. ૨૮ ગાંધી તો ર. ૦૦૦નું કેટલું ?
- ૧૫) ર. ૦)નું ૪ શેર તો બારનું થું ?
- ૧૬) ર. ૫)ના ૩ રીમ તો ૬ તાવનું થું ?
- ૧૭) ર. ૦)નું ૧૨ શેર તો ૧ ખાંડી ૪ મણનું થું ?

× રૂઢેઠ ગુણોત્તરમાં ૬ ગુણોત્તરથી ૩૦ ગણી કિંમત.

- ૧૮) ૩ મણનો રૂ. ૧૦ તો ૩ શેરનું શું ?
 ૧૯) ૪ શેરનો એક પૈસો તો ૨ માણનું શું ?
 ૨૦) રૂ. ૨૦૦ રીમ તો ૨૦૦ પૈસાના કેટલા કાગળ ?
 ૨૧) ૧૦૦ રીમનો રૂ. ૧૦ તો ૬ તાવનું શું ?
 ૨૨) રૂ. ૫૨૦૦ માલ્લી તો રૂ. ૦૦૦૦૦૦ કેટલું ?
 ૨૩) રૂ. ૧૦ ના ૨૦૦ રીમ તો ૧ ધા ૧ તાવનું શું ?
 ૨૪) રૂ. ૦.૦૦૦૦ ૪ શેર તો ભારનું શું ?
 ૨૫) ૪ તાવના રૂ. ૦.૦૦૦૦ તો રીમનું શું ?

૩૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કેષકે.

મણ ને નવટાંક; ખાંડી ને ૨૦૦ શેર; કળશી ને ૨ શેર; ભાર ને ૩ શેર; બેડીક ને ૪ શેર; મૈલ ને પોલ.

* ભારે એકમપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૫ ગણી બદામ. ૨) આનાથી ૫ ગણી વીસવાસી.
 ૩) પોંડથી પોણા પેની. ૪) શિલિંગથી $\frac{૩}{૪}$ પેની.

*૩૨૦	ગુણોત્તરમાં	ના	ગુણોત્તરના	૪૦મા	ભાગની	કિંમત.
૩૨૦	,,	૧૦ના	,,	૩૨ના	ભાગની	કિંમત.
૩૨૦	,,	૧૬ના	,,	૨૦મા	ભાગની	કિંમત.
૩૨૦	,,	૨૦ના	,,	૧૬મા	ભાગની	કિંમત.
૩૨૦	,,	૩૨ના	,,	૧૦મા	ભાગની	કિંમત.
૩૨૦	,,	૪૦ના	,,	૮મા	ભાગની	કિંમત.
૩૨૦	,,	૬૪ના	,,	૫મા	ભાગની	કિંમત.

૪૦] પાંચમી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અટ્ટીઆના.

+ હલકા એકમપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૨૦ ગણા રૂપીઆ. ૨) પૈસાથી ૫ ગણા રૂપીઆ.
- ૩) પામથી $\frac{૫}{૬}$ ગણા રૂપીઆ. ૪) શિલિંગથી ૧૬ ગણા પૌંડ.
- ૫) પેન્સથી $\frac{૬}{૫}$ ગણા પૌંડ.

મનોચત્ન ૧૧.

- ૧) રૂ. ૩૦) મણુ તો નવટાંકનું શું ?
- ૨) ૫ રૂપીઆભારના રૂ. ૦)ના તો મણુનું શું ?
- ૩) રૂ. ૪૫ ખાંડી તો ૨૥ શેરનું શું ?
- ૪) રૂ. ૨૫) કળશી તો ૪ અચ્છેરનું શું ?
- ૫) રૂ. ૫૫) ભાર તો ૩ શેરનું શું ?
- ૬) રૂ. ૬૫) બેડીકિં તો ૪ શેરનું શું ?
- ૭) ૩ પૌંડમાં ૧ માધલ રેલવે બંધાય તો ૧ પોલ રેલવે બંધવાનું ખર્ચ શું થાય ?
- ૮) રૂ. ૨૥ મણુ તો ૫ રૂપીઆભારનું શું ?
- ૯) ૨૥ શેરનો રૂ. ૦)ના તો ખાંડીનું શું ?
- ૧૦) પોણો પાશેરના ૩૥૥ પૈસા તો રૂ. ૬૫નું કેટલું આવે ?
- ૧૧) નવટાંકનો ૧૥૥ પૈસો તો મણુનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૦)નાનું ૨૥ શેર તો ખાંડીનો ભાવ શો ?
- ૧૩) રૂ. ૦)નાનું ૩ શેર તો ૧ ખાંડી ૪ મણુનું શું ?
- ૧૪) રૂ. ૫) શેર તો પોણા અચ્છેરનું શું ?
- ૧૫) ૩ પોલ સડક બંધવાનું ખર્ચ ૧૥૥ પેન્સ થાય તો ૩ માધલ બંધવાનું શું ખર્ચ થશે ?

+કરૂં ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૨}$ ના ગુણોત્તરથી ૪૦ ગણી કિંમત.

” ” $\frac{૧}{૩}$ ના ” ૩૨ ગણી કિંમત.

- ૧૬) ૦)નાનું ૩૫૫ શેર તો ગાણીનું થું ?
- ૧૭) ૧૦ શેરના ૩. ૭૫ તો ૧૫ રૂપિયાનારનું થું ?
- ૧૮) અધિજા એલચીના ૦)ના આના તો મળુનું થું ?
- ૧૯) ૩. ૨૦) માણી તો ૧૫૫ શેરનું થું ?
- ૨૦) ૩. ૦)નું ૧૫૫ શેર તો માણીનું થું ?
- ૨૧) ૩. ૦)નાનું ૦૫૫ શેર તો ૬ મળુનું થું ?
- ૨૨) ૩. ૧૬૦૦)નું વ્યાજ ૩. ૨૫) થયું તો ૩. ૫)નું વ્યાજ કેટલું થશે.
- ૨૩) ૮ વર્ષમાં ૩. ૪૦૦) બચાવ્યા તો એ લેખે ૯ દિવસમાં થું બચાવ્યું હશે ?

પ્રકરણ ૬.

પરચુરણ દાખલા.

મનોચિત્ર ૧૨.

- ૧) કુંડીના ૩. ૪૫૫ તો ૩૫. ૦૫૫ નાં કેટલાં નંગ ?
- ૨) ૩. ૧૮૫૫ની ૪ કોડી ટોપી મળે તો ૩. ૨૫૫ ની કેટલી ?
- ૩) ૪ કોડીના ૩. ૧૫ તો ૧૦ નંગનું થું ?
- ૪) બેડીઆના ૩૫૫ રૂપિયા તો ૩. ૪૫૫નું કેટલું ?
- ૫) ૪ મળુના ૩. ૧૫૫ તો બેડીઆનું થું ?
- ૬) ૩. ૧૨નું ૩૨ મળુ તો ૧૫૫ રૂપિયાનું કેટલું ?
- ૭) કળશીના ૩. ૭૫૫ તો ૨ મળુનું થું ?
- ૮) ૩ મળુના ૩. ૩૫૫ તો ૧૫ શેરનું થું ?
- ૯) ગજના ૩. ૨૫ તો ૩. ૦૫નું કેટલું ?

૪૨] ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્શનરી શિક્ષક” જે આના.

- ૧૦) ૩. ડ ગજ તો ૩ તસુનું શું ?
- ૧૧) ૩. ૨ડાા તોલો તો ૪ વાલનું શું ?
- ૧૨) ૩. વાલના ૩. રાત્ર તો ાા તોલાનું શું ?
- ૧૩) ૩. ૩ડાનું ૩ ગજ તો ૯ તસુનું શું ?
- ૧૪) ૭ તસુના ૩. ાત્ર તો રા ગજ ૨ તસુનું શું ?
- ૧૫) ૩. ૧૨ાા સેકંડો તો ૩. ૧ાત્રાના કેટલા નંગ ?
- ૧૬) ૩. ૩ડાા હજાર તો ૧૨૫ નંગનું શું ?
- ૧૭) ૧૨૫ નંગના ૩. ૬ાગ તો હજારનું શું ?
- ૧૮) ૩. ૬ાત્રના ૨૫ નંગ તો ૨ સેકંડાનું શું ?
- ૧૯) ૩. ાત્રના ૨૫ નંગ તો ૨ા રૂપીઆનાં કેટલાં નંગ ?
- ૨૦) ૩. ૧ાાનું ૨ શેર તો ા શેરનું શું ?
- ૨૧) ૩. ડાાત્રનું શેર તો નવટાંકનું શું ?
- ૨૨) ૩. ડાા શેર તો ૨ અધોળનું શું ?
- ૨૩) ૩. ડાા એકર તો ૫ ગુંઠાનું શું ?
- ૨૪) ૫ ગુંઠાના ૧૫ રૂપીઆ તો એકરનું શું ?
- ૨૫) ૩. ૧૦) બાર તો ૩. ૧ાનું કેટલું ?
- ૨૬) ૩. ૧ા ડઝન તો ૩. ૦)નાં કેટલાં નંગ ?
- ૨૭) ૩. ૧૨ાા માણી તો ૩. ૧ાત્રાનું કેટલું ?
- ૨૮) બારના ૨૫ા રૂપીઆ તો ૩ મણનું શું ?
- ૨૯) ૩. ડાા બાર તો ૩. ાાનાનું કેટલું ?
- ૩૦) ૩. ડાા મણ તો ૩. ાત્રાનું કેટલું ?
- ૩૧) ૩ા બારના ૯૮ રૂપીઆ તો ૩. ૧ાાનું કેટલું ?
- ૩૨) ૨ ડઝનના ૩. ાાત્ર તો ૩. ૦)નાં કેટલાં નંગ ?

ગ્રામી ગ્રાપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અભીયાના. [૪૩]

- ૩૩) ૩. ડા ફુટ તો ૧૦૦ ધંચનું શું ?
- ૩૪) ૫ ફુટ ૪ ધંચના ૩ આના તો ૮ ધંચનું શું ?
- ૩૫) ૩. ૧૮૦૦ મહીનો તો ૩૦૦ દિવસનું શું આપવું ?
- ૩૬) ૩. ૫૬૦ મહીનો તો ૩. ૩૦૦માં કેટલા દિવસ ?
- ૩૭) ૩. ૨૩૦૦ ખાંડી તો ૨૦૦ મણનું શું ?
- ૩૮) ૩. ૨૯૦૦ વીંધુ તો ૩. ૩૦૦૦૦ કેટલું ?
- ૩૯) ૧૦૦૦ રતીના ૩. ૦.૦૦૦૦ તો ૯ વાલ ૧ રતીનું શું ?
- ૪૦) શેર ૦.૦૦૦૦૦ ૩. ૦.૦૦૦૦૦ તો ૨૦૦ શેરનું શું ?
- ૪૧) ૭૦૦ શેરના ૩. ૧૦૦૦૦ તો ૩ મણનું શું ?
- ૪૨) ૩. ૪૫ વર્ષ તો ૦૦૦૦ મહીનાનું શું ?
- ૪૩) ૩. ૩૬૦૦૦ વર્ષ તો ૨૦ રૂપિયામાં કેટલા દિવસ ?
- ૪૪) ૧૦૦૦ મણ ૫ શેરના ૩. ૧૦૦૦૦૦ તો ગાણીનું શું ?
- ૪૫) ૨૦૦ મણના ૩. ૬૦ તો ૨ ખાંડીનું શું ?
- ૪૬) ૩. ૨૦૦૦૦૦ પાંચ મણ તો ૩. ૦.૦૦૦૦૦૦ કેટલું ?
- ૪૭) ૩. ૦૧ શેર તો અધોળનું શું ?
- ૪૮) ૩. ૦૦૧ શેર તો ૩. ૦.૦૦૦૦૦૦ કેટલું ?
- ૪૯) ૧૦ મણના ૩. ૦૦૦૦૦૦૦ તો ખાંડીનું શું ?
- ૫૦) ૩. ૧૦૦૦૦૦૦૦ તોલો તો ૨ વાલનું શું ?
- ૫૧) ૪૬૦૦૦૦૦ ગાણી તો ૧૦૦૦ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૫૨) ૩. ૧૦૦૦ સેંકડો તો ૬૦ નંગનું શું ?
- ૫૩) ૩. ૨૪૦૦૦૦ તોલો તો ૩. ૧૦૦૦૦૦૦૦ કેટલું ?
- ૫૪) ૩. ૧૨૦૦ ગ્રામ તો ૯ નંગનું શું ?
- ૫૫) ૩. ૧૬૦ ક્રોચો તો ૧૨૦૦ શેરનું શું ?

- ૫૬) ૩. ૬૨૥ હજાર તો ૩. ૩૦૦૦૦૦ કંટલાં નંગ ?
- ૫૭) ૧૧ વસાના ૩. ૩૦૦ તો વીંધાનું શું ?
- ૫૮) ૧૨૫ નંગના ૩. ૦૦૦૦૦૦ તો ૨૦ નંગનું શું ?
- ૫૯) ૩. ૪૦૦૦૦ ૩૦ ગજ તો ૩. ૦૦૦૦૦૦ કંટલાં ?
- ૬૦) ૩૦૦ તોલાના ૩. ૨૨૦૦ તો ૭૦૦ વાલનું શું ?
- ૬૧) ૩. ૧૦૦૦ ૮ નંગ તો ૩. ૦)૦૦૦૦૦ કંટલાં નંગ ?
- ૬૨) ૩. ૦)૦૦૦ મણુ તો ૨૦૦ શેરનું શું ?
- ૬૩) ૭૦૦ ગુંદાના ૩. ૬૦૦૦ તો એકરનું શું ?
- ૬૪) ૩ વાલના ૩. ૦૦૦૦૦ તો તોલાનું શું ?
- ૬૫) ૩. ૬૦૦૦ મણુ ખાંડ તો ૫ શેરનું શું ?
- ૬૬) ૧૦૦૦ પૈસાનું નવટાંક તો ૩. ૦)૦૦૦૦ કંટલાં ?
- ૬૭) ૩ અધોળતો ૩. ૦)૦૦૦૦ તો ૩ શેરનું શું ?
- ૬૮) ૩. ૩૦૦૦ શેર તો ૨ અધોળનું શું ?
- ૬૯) ૩. ૨૦ માસો તો રતીનું શું ?
- ૭૦) નવટાંકનો ૩. ૦)૦૦૦૦ તો શેરનું શું ?
- ૭૧) ૩. ૩૦૦૦ શેર તો શેર ૦)૦૦૦૦ શું ?
- ૭૨) શેરના ૩. ૦)૦૦૦૦ તો શેર ૧૦૦૦૦૦ શું બેસે ?
- ૭૩) માસાનો ૩. ૦૦૦૦ તો ૨૦૦ રતીનું શું ?
- ૭૪) ૩. ૦)૦૦૦૦ શેર ૦૦ કોપરેલ તો શેર ૨૦૦૦૦૦ શું ?
- ૭૫) ૩. ૦)૦૦૦૦૦ નવટાંક ચારોળી તો ૨૦૦૦ શેરનું શું ?
- ૭૬) પાયલીના ૩. ૦)૦૦૦૦૦ તો ટીપરીનું શું ?
- ૭૭) ૩. ૨૦૦૦ મણુ તો ૫ શેરનું શું ?
- ૭૮) ૩. ૦૦૦૦ શેર ૭૩૦૦૦૦ તો ૬ અધોળનું શું ?

- ૭૯) ૩. ૦-ની શેર શેવ તો શેર ૦ાનું શું ?
 ૮૦) ૦-ની નવટાંક બદામ તો ૨ા શેરનું શું ?
 ૮૧) ૨ અધોળના ૩. ૦)ના તો ૨ા શેરનું શું ?
 ૮૨) ૧ા શેર દૂધનો ૦)- તો દોઢ પાઈનું કેટલું ?
 ૮૩) દોઢ પાશેરની ૪ પાઈ તો ૪ આનાનું કેટલું ?
 ૮૪) ૩. ૦)ના પાયલી ચોખા મળે તો ૨ પાયલી ર ટીપરીનું શું ?
 ૮૫) ૩. ૦)નું મણુ તો ૩ા પૈસાનું કેટલું ?
 ૮૬) ફર્લાંગ મુસાફરીની ૧ા પેન્સ તો ૨ા માઈલનું શું બેસે ?
 ૮૭) ૨ા ફર્લાંગની મુસાફરી ૨ શિલિંગમાં આવે તો ૧ા માઈલની મુસાફરીનું શું બેસે ?
 ૮૮) મણુ વેગળના ૩. ૧ાના તો ૩. ૨)નામાં કેટલા આવશે ?
 ૮૯) નવટાંકના ૩. ૦- તો ૩. ૨)નામાં કેટલું આવે ?
 ૯૦) ૩ા પૈસાનું ૫ શેર મળે તો ૩. ૦-નું કેટલું આવે ?
 ૯૧) મણુનો ૩. ૦)ના તો ૩. ૧ાનામાં કેટલું આવે ?
 ૯૨) ૫ પોલ જમીનનો ૧ પૌંડ બેસે તો ૩૫નું શું બેસે ?
 ૯૩) પૌંડ સોનાના ૩ા પૌંડ પડે તો ૧ા ઓંસનું શું ?
 ૯૪) ૧ા ઓંસ દવાની ૧ા શિલિંગ બેસે ૨ા પૌંડમાં કેટલી દવા આવશે ?
 ૯૫) ૩. ૧૮ાા એ માણી વાલ મળે તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૯૬) ૩. ૧૩૨)એ બાર તો ૪ા મણુનું શું ?
 ૯૭) ૩. ૨૫ા એ તોભો સોનું તો ૧ વાલ ૧ રતીનું શું ?
 ૯૮) ૩. ૫૭ાા એ બેડીલું તો ૬ મણુનું શું ?
 ૯૯) ૩. ૧૫ાા હજાર તો ૧૨૫ નંગનું શું ?

૪૬] પાંચમાં ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” અઢીઆના.

- ૧૦૦) ૩. ૧૧૧ શેર તો અધોળનું શું ?
- ૧૦૧) ૩. ૪૧૧ મણુ તો ૨૧૧ શેરનું શું ?
- ૧૦૨) ૩. ૦) મણુ શેર તો અધોળનું શું ?
- ૧૦૩) ૩. ૧૫) કળશી તો ૪ મણુનું શું ?
- ૧૦૪) ૫ પૈસાનું વાલ તો ગઢિઆણાનું શું ?
- ૧૦૫) ૩. ૧૨૧૧ ગઢિઆણો તો વાલનું શું ?
- ૧૦૬) ૨૧૧ શેરના ૩. ૦) તો મણુનું શું ?
- ૧૦૭) ૩. ૦) વાલ તો ૦૧૧ તોલનું શું ?
- ૧૦૮) ૩. ૧૧૧૧ મણુ તો ૨૧૧ શેરનું ?
- ૧૦૯) ૩. ૧) નું ૧૧૧ મણુ તો ભારનું શું ?
- ૧૧૦) ૧૧ મણુ કેરીનો ૩. ૧) તો ૨૧૧ કળશીનું શું ?
- ૧૧૧) ૩. ૧૧ નો ૦૧૧ ફરો તો પાયલીનું શું ?
- ૧૧૨) એક આનાનું ૨૧૧ શેર તો ૨૧૧ મણુનું ?
- ૧૧૩) શેરના ૩ આના તો શેર ૦) નું શું ?
- ૧૧૪) એક આના ૧૨ શેર તો ૦૧૧ શેરનું શું ?
- ૧૧૫) ૩. ૨૧૧ ગઢિઆણો તો વાલનું શું ?
- ૧૧૬) ૩. ૦) નું એક અધોળ તો ૨૧૧ શેરનું શું ?
- ૧૧૭) ૩. ૩૧૧૧ મણુ તો ૫ શેરનું શું ?
- ૧૧૮) ૩. ૧૫૧૧ કળશી તો ૨૧૧ મણુનું શું ?
- ૧૧૯) ૩. ૦૧૧૧ વાલ તો ૧૧૧ તોલનું શું ?
- ૧૨૦) ૨૧૧ ગઢિઆણાના ૩. ૪૦) તો ૩. ૧૧૧ નું કેટલું આવે ?
- ૧૨૧) ૩. ૧) ની ૩ શેર અરશી તો ૩. ૦) ની કેટલી ?
- ૧૨૨) ૩. ૦) નું ૨૧૧ શેર તો અધોળનું શું ?

- ૧૨૩) શેર ૦) = તો ૩. ૦) = તો સવાપાંચશેરનું શું ?
- ૧૨૪) ૨૧ શેરનો એક પૈસો તો ૧૩૧ શેરનું શું ?
- ૧૨૫) ૩. ૦) = નું ૧૦૧ શેર તો ૩. ૦) નું કેટલું ?
- ૧૨૬) ૩. ૦) = નું ૬૧ શેર તો મથુનું શું ?
- ૧૨૭) ૭૧ શેરનો એક પૈસો તો ૭૧ મથુનું શું ?
- ૧૨૮) મથુના ૩. ૧૧૧ તો કળશીનું શું ?
- ૧૨૯) ૭ પૈસાનું વાલ તો ૦૧ ગદિઆણો ૪ વાલનું શું ?
- ૧૩૦) મથુના ૩. ૧૧૧ તો કળશીનો ભાવ શો ?
- ૧૩૧) ૩. ૧૧૧ = મથુ તો ૩. ૦૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૧૩૨) ૩. ૦) = અધોળ તો ૧૧ શેરનું શું ?
- ૧૩૩) ૨૧ શેરના ૧૨૧ પૈસા તો ૧૧ મથુનું શું ?
- ૧૩૪) ૩. ૦) = નું અધોળનું તો ૩. ૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૧૩૫) અધોળનો ૩. ૦) = તો ૩. ૦૧ ૦૧૧ નું કેટલું ?
- ૧૩૬) ૩. ૧૭૧ = કળશી તો ૩. ૧) = ૧૧ પાઈનું કેટલું ?
- ૧૩૭) ૧૧ મથુના ૩. ૧૧૧૧૧ તો ખાંડીનું શું ?
- ૧૩૮) ૩. ૪૨) નું વર્ષ તો ૦૧૧ માસનું શું ?
- ૧૩૯) ૨ મથુના ૩. ૨) = તો બેડીઆનું શું ?
- ૧૪૦) ૩. ૧૧૧ મહીનો તો ૩. ૨૧ = માં કેટલા દિવસ ?
- ૧૪૧) ૧૧ મથુના ૩. ૨૧ તો ભારનું શું ?
- ૧૪૨) ૪૧ તસુના ૩. ૦૧૧૧ તો ૩ ગજનું શું ?
- ૧૪૩) ૩. ૩૬૧૧ = તોલો તો ૨ વાલનું શું ?
- ૧૪૪) ૩. ૩૫ સેંકડો તો ૩. ૨) = ના કેટલાં નંગ ?
- ૧૪૫) ૩. ૪૩૧૧ હજાર તો ૬૨૧ નંગનું શું ?
- ૧૪૬) ૦૧૧ હજનના ૩. ૦) = તો ઐસનું શું ?

- ૧૭૧) ૩. ૦)નું ૧૧ શેર તો ૩૩૩ મળુનું શું ?
 ૧૭૨) ૩. ૨૭૩ મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું આપવું ?
 ૧૭૩) કોડીના ૩. ૨૮૩૩ તો ૪ નંગનું શું ?
 ૧૭૪) ૩. ૧૬૩ આંડી તો ૩. ૫૭૩૩માં કેટલું આવશે ?
 ૧૭૫) ૩૫ વળીના ૩. ૧૩૩ તો કોડીનો બાવ શો ?
 ૧૭૬) ૩. ૧)ની ૩ કોડી તો ૯ નંગનું શું ?
 ૧૭૭) ૩. ૧૩૩= ગ્રોસ તો ૨ ગ્રોસ ૪ ડઝનનું શું ?
 ૧૭૮) ૩. ૨૬૩૩= સેકંડો તો કોડીનું શું ?
 ૧૭૯) ૩. ૩૬૩૩નું એકર તો ૩. ૪૩૩૩નું કેટલું ?
 ૧૮૦) વીંધાના ૩. ૩૪૩ તો ૩. ૧૨૩૩નામાં કેટલું આવે ?
 ૧૮૧) ૩. ૧)નું ૧૩૩ વાર તો ૫૩ ગજનું શું ?
 ૧૮૨) ૩. ૪૩ એ વાર તો ૩. ૫૩નું કેટલું ?
 ૧૮૩) ૬ વારનો ૩. ૧) તો ૨૪૩૩ ગજનું શું ?
 ૧૮૪) ગજના ૩. ૧૦૩ તો ૩. ૬૨)નામાં કેટલું આવે ?
 ૧૮૫) ૩. ૧)નું ૧૦ ગજ તો ૩. ૧૩૩નું કેટલું આવે ?
 ૧૮૬) ૫૩ ગજનો ૩. ૧) તો ૮૩ વારનું શું ?
 ૧૮૭) ૩. ૧૫૦)નું ૨ ટકા લેખે ૧૩ વર્ષનું વ્યાજ શું ?
 ૧૮૮) ૩. ૨૫૩૩= ગજ તો ૧૩ વાર ૬ તસુનું શું ?
 ૧૮૯) ૩. ૩૨૩૩= ૧ પાછનું નોલો તો ૧૩૩ ગદિ. ૩૩૩ વાલ ૦૩૩ રતીનું શું ?
 ૧૯૦) આંડીના ૩. ૩૭૩ તો ૩. ૦)નું કેટલું આવે ?
 ૧૯૧) ૩. ૨૦)નું ૩૩૩ મથુ તો ૩. ૬૩૩નું કેટલું ?
 ૧૯૨) હજારના ૩. ૪૩૩ તો ૬૩ નંગનું શું ?
 ૧૯૩) ૩. ૧૨૩ સેકંડો તો ૩. ૧૩૩નાં કેટલાં નંગ ?

૫૦] ત્રીજા ધોરણના “સુખગણિત શિક્ષક” પોણા બે આના.

- ૧૯૪) ૩. ૪૦)નું ૩૫ વર્ષનું વ્યાજ ૩. ૨૮) મથું તો ૬૨ કેટલો ?
 ૧૯૫) ૨૫૦૦ નળીઆના ૩. ૧૮૫૫ તો સેંકડાનો ભાવ શો ?
 ૧૯૬) ૩. ૧૭૫ મળુ તો શેર ૧૩૫૫નું શું ?
 ૧૯૭) ૩. ૯૩૫૫ સેંકડો લો ૧૫૨૦ નંગનું શું ?
 ૧૯૮) ૩. ૨૫૫૫ ગજ તો ૯ ગજ રા તસુનું શું ?
 ૧૯૯) ગજના ૩. ૮૫૫ તો ૩. ૧)નું કેટલું ?
 ૨૦૦) રોજના ૩. ૦૫૫ ૧ પાછ તો વર્ષનું શું ?
 ૨૦૧) ૩. ૦)નું ૧૫ વાલ તો ૨૫ તોલાનું શું ?
 ૨૦૨) ૩. ૩૫૫૫નું ૦૫ મળુ ૯૫૫૫ શેર તો ૪૫ શેરનું શું ?
 ૨૦૩) ૩૫૫ શેરના ૩. ૧૫૫૫૫ તો ૬ શેરનું શું ?
 ૨૦૪) ૨૭૫નું ૧૫ મળુ તો ૩. ૦૫૫ નું કેટલું આવે ?
 ૨૦૫) ૧૫ શેરના ૩. ૦)નું તો ૧ મળુ ૦૫૫ શેરનું શું ?
 ૨૦૬) વર્ષના ૩. ૧૪૬૫ તો ૩. ૩)૦૫૫૫ કેટલા દિવસ ?
 ૨૦૭) ૩. ૨૩૫૫ મળુ તો ૩. ૨૫૫૫૫ કેટલું આવે ?
 ૨૦૮) ૩. ૦)નું ૩ તસુ તો ૪૫ વારનું શું ?
 ૨૦૯) ૧ મળુના ૩. ૧૭૫૫ તો ૩. ૦)નું નું કેટલું ?
 ૨૧૦) ૩. ૪૫) ગાંધી તો ૩. ૦૦૫ નું કેટલું ?
 ૨૧૧) તોલાનો ૩. ૧૫ તો ૧૫ વાલ ૨૫ રતીનું શું ?
 ૨૧૨) ૦૫ મળુના ૩. ૫) તો અધીનાનું શું ?
 ૨૧૩) ૬ પૈસાનું શેર ૩૫૫૫ તો ૧૦ પૈસાનું કેટલું ?
 ૨૧૪) ૩. ૨૧) મળુ તો ૩. ૪૫૫૫ નું કેટલું ?
 ૨૧૫) ૩૫૫ મળુના ૩. ૩૫૫૫ તો ખાંડીનો ભાવ શો ?
 ૨૧૬) ૩. ૯)નું માં ૧૨ દિવસ તો મહીનાનું શું ?
 ૨૧૭) ૩. ૧૫૫૫ મળુ તો ૧૫ ખાંડી ૩ મળુનું શું ?

- ૨૧૮) રૂ. ૭૫) વર્ષે તો ૩ માસ ૧૨ દિવસનું થું ?
- ૨૧૯) ખાંડીના રૂ. ૧૮૦૦ તો રૂ. ૦)ના નું કેટલું ?
- ૨૨૦) મણના રૂ. ૧૦૦૦ તો ૨ શેરનું થું ?
- ૨૨૧) રૂ. ૨૦૦ નું ૩૩૦૦ મણ તો રૂ. ૬૦૦૦ નું કેટલું ?
- ૨૨૨) ૩ તસુના રૂ. ૦)ના તો ૨૦ ગજનું થું ?
- ૨૨૩) રૂ. ૨૫૦૦ નું વાર તો રૂ. ૩૦૦૦ નું કેટલું ?
- ૨૨૪) રૂ. ૩૦૦૦ નું મણ તો રૂ. ૦)ના નું કેટલું ?
- ૨૨૫) મહીનાના રૂ. ૬૦૦ તો ૫ દિવસનું થું ?
- ૨૨૬) રૂ. ૨૬૦ મહીનો ૧૦ દિવસનું થું ?
- ૨૨૭) રૂ. ૧) નું ૧૦૦ શેર તો રૂ. ૦)ના નું કેટલું આવે ?
- ૨૨૮) રૂ. ૧) નું ૧૦૦ શેર તો ૭૦૦ રૂપિયામારનું થું ?
- ૨૨૯) રૂ. ૩૦૦૦૦ ગાંધી તો કળશીનું થું ?
- ૨૩૦) એક પૈસાની ૨ સ્ટીલ મળે તો રૂ. ૫)ના કેટલી સ્ટીલ આવે ?
- ૨૩૧) રૂ. ૪૬૦૦ વીંધુ તો રૂ. ૧૮૦૦૦ નું કેટલું આવે ?
- ૨૩૨) રૂ. ૧૦૦૦ના ૨૫ નંગ તો કોડીનું થું ?
- ૨૩૩) રૂ. ૩૦૦ ગજ તો ૩૦૦ ગજ ૩ તસુનું થું ?
- ૨૩૪) રૂ. ૨૫૦૦ બાર તો ૭ મણ ૫ શેરનું થું ?
- ૨૩૫) રૂ. ૩૦૦૦૦ મહીનો તો રૂ. ૬૦૦૦ નું કેટલા દિવસ ?
- ૨૩૬) રૂ. ૨૩૦૦ હજાર તો ૨૩૫૦૦ નંગનું થું ?
- ૨૩૭) રૂ. ૦)ના ૨૦ નંગ તો ૨૫૦૦ નંગનું થું ?
- ૨૩૮) રૂ. ૧૬)ના ૨ હજાર તો રૂ. ૦)ના કેટલાં નંગ ?
- ૨૩૯) પાંચના ૨૦૦ નંગ પડે એ હજારનું થું ?
- ૨૪૦) હજારના રૂ. ૩૦૦૦ તો રૂ. ૦)ના કેટલાં નંગ ?
- ૨૪૧) રૂ. ૧૦૦ ના ૧૨૫ નંગ તો સેકડાનું થું ?

- ૨૪૨) ૩ શેરનો ૩. ૦)ના તો ૧૧ કળશીનું શું ?
- ૨૪૩) ૩. ૨પા= ગજ તો ૮ તસનું શું ?
- ૨૪૪) ૪૫ નંગના ૩. ૧)ના તો સેંકડાનું શું ?
- ૨૪૫) ૩. ૧૧ના સેંકડો તો ૩. ૧) ના ના કેટલાં નંગ ?
- ૨૪૬) ૩. ૨૧ સેંકડો તો ૩. ૧૧ ના કેટલા નંગ ?
- ૨૪૭) ૦૧૧ શેરના ૩. ૦)ના તો ૩. ૭૫ નું કેટલું ?
- ૨૪૮) ૩. ૧૧ના ના ૮૫ નંગ તો સેંકડાનું શું ?
- ૨૪૯) ૬૦ નંગનો ૩. ૧૧ તો સેંકડાનું શું ?
- ૨૫૦) ૩. ૧૧ના ના ૪૫ નંગ તો હજારનું શું ?
- ૨૫૧) પાંચનું ૨૧ શેર તો ૦૧ ગાલ્લી ૫ મણનું શું ?
- ૨૫૨) ૩. ૦૧ના ૧૨૦ નંગ તો ૪ નંગનું શું ?
- ૨૫૩) ૧૧ ગજના ૩. ૦)ના તો ૩. ૨૧નાનું કેટલું આવે ?
- ૨૫૪) ૩. ૫૧ કોડી તો હજારનું શું ?
- ૨૫૫) ૩. ૨૪ ખાંડી તો ૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૨૫૬) ૩. ૦)ના નું શેર તો ગાલ્લીનું શું ?
- ૨૫૭) ૫ દિવસના ૩. ૦)ના તો ૨ મહીના ૨ દિવસનું શું ?
- ૨૫૮) ૩. ૦)નાનું ૬૧ શેર તો ૧૧ મણનું ?
- ૨૫૯) ૩. ૦)ના વ્યાજ મેળવવા ૩. ૧૦૦) રોકવા તો ૩. ૫૦) વ્યાજ મેળવવા શું રોકવું ?
- ૨૬૦) એક રૂપિયા ૫ પાંચ કર ભરવો પડે તો ૩. ૭૫ કર કેટલા ની આવક હોય તો ભરવો પડે ?
- ૨૬૧) ૩. ૩૧ મણ દૂધ મળે તો ૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૨૬૨) ખાંડ ૩. ૦)ના શેર મળે છે તો ૩. ૩૧નામાં કેટલી આવશે ?

૨૬૩) એક રૂપીએ રૂ. ૦)૦ કર ભરવો પડે છે તો એ લેખે મારે રૂ.

૨૦૧૧ કર ભરવો પડે છે ત્યારે મારી ચોકખી આવક કેટલી?

૨૬૪) રૂ. ૨૧૧ ખાંડી તો ૨૫ શેરનું શું ?

૨૬૫) એકરના રૂ. ૨૪૫ તો ૧૧ ગુંઠાનું શું ?

૨૬૬) ૧૦૦ નાળિયેરના રૂ. ૯૮૦ તો રૂ. ૨૧૧૧૧૧ કેટલાં ?

૨૬૭) રૂ. ૧૧૧ કોથળો તો ૬૧ શેરનું શું ?

૨૬૮) રૂ. ૧૩૬ ભાર તો ૦૧૧ મણનું શું ?

૨૬૯) ૫ ટકા લેખે રૂ. ૩૨૦)નું દોઢ વર્ષનું બ્યાજ શું ?

૨૭૦) રૂ. ૨૧૧૧ ૧૧ ગુંઠો જમીન ખેડાય તો એકરનું શું ?

૨૭૧) ૬૧ નંગના રૂ. ૦૧૧૧ તો સેંકડાનું શું ?

૨૭૨) રૂ. ૦૧૧૧ ૭૧ શેર તો કોથળાનું શું ?

૨૭૩) ૧૧૧ મણના રૂ. ૨૧ તો ૨ ભારનું શું ?

૨૭૪) રૂ. ૨૧૧૧૧ ૧૧ ગજ તો ૨ ગજનું શું ?

૨૭૫) ૫ શેરના રૂ. ૦)૧૧ તો બેડીઆનું શું ?

૨૭૬) રૂ. ૦)૧૧૧ ૨૧૧ શેર તો કળશીનું શું ?

૨૭૭) રૂ. ૦)૧૧ ૫ શેર તો બેડીઆનો ભાવ શો ?

૨૭૮) ૨૧૧ શેરનો રૂ. ૦)૧૧૧ તો કળશીનું શું ?

૨૭૯) રૂ. ૨૩૧૧૧ બેડીઉં તો ૧૫ શેરનું શું ?

૨૮૦) રૂ. ૧)૧૧૧ ૭૧૧ શેર તો રૂ. ૭૦)નું કેટલું ?

૨૮૧) ૨૧૧ શેરના ૩૧૧ પૈસા તો ૧૬ મણનું શું ?

૨૮૨) ૩ પૈસાનું ૧૧૧ શેર તો રૂ. ૧૧૧નું કેટલું ?

૨૮૩) ૫ શેરની ૯ પાઈ તો ૨ કળશીનું શું ?

૨૮૪) ૧૧ શેરના ૩૧૧ પૈસા તો ૮ મણનું શું ?

૨૮૫) ટીપરીની ૨ પાઈ તો ફરાનું શું ?

૫૪] ત્રીજા ધોરણના “મુખગણિત શિક્ષક” પોષ્ટામે આના.

- ૨૮૬) એકરના ૩. ૨૫૬) તો ૨૧૧ ચોરસ આનાનું શું ?
- ૨૮૭) ૩. ૨૪ ફરો તો ૩ શેર ૧ ટીપરીનું શું ?
- ૨૮૮) એક આનાનું ૧૫ શેર તો ૧૧૧ ગાંધી ૩ મણનું શું ?
- ૨૮૯) ૩. ૭૨) ભાર તો ૩. ૦૦૧૧નું કેટલું આવે ?
- ૨૯૦) ૪૨, ૪૪, ૪૮, ૫૦ સાદા ભોલે ૩૨ મણ પાકાના કાચા મણ કેટલા ?
- ૨૯૧) ૩. ૩૭૧ ખાંડી તો શેર ૩)નું શું ?
- ૨૯૨) ૭૧ પેન્સનું ૨૨૧૧ એન તો ૧ ટ્રોય પૌંડનું શું ?
- ૨૯૩) ૩. ૨૭૧ ફરો તો ૦૧ શેરનું શું ?
- ૨૯૪) ૩. ૦)નું ૦૧ શેર તો ફરનું શું ?
- ૨૯૫) ૩. ૯૦) ભાર તો ૪ શેરનું શું ?
- ૨૯૬) ૩. ૭૬૧૧૧૧ ગાંધી તો ૫ શેરનું શું ?
- ૨૯૭) ૨ પૈસાના ૪ તાવ તો ૩. ૭૧૧૧૧ કેટલા ?
- ૨૯૮) ૫ શેરના ૩ પૈસા તો ગાંધીનું શું ?
- ૨૯૯) ૩. ૦૧૧૧નું ૫ શેર તો ૧૧૧ ખાંડીનું શું ?
- ૩૦૦) ૨ પાઈનું ૫ શેર તો ગાંધીનું શું ?
- ૩૦૧) ૩. ૩૧૧ રીમ તો ૨૧૧ રીમ ૨ તાવનું શું ?
- ૩૦૨) ૩. ૦)૧૧૧નું ૫ શેર તો ૧૧ કળશી ૨૧૧ મણનું શું ?
- ૩૦૩) ૨૪ શેર પાકાના ૪૨, ૪૪, ૪૫, ૪૮, અને સાદા ભોલે કાચા શેર કેટલા ?
- ૩૦૪) ૧ આનાનું ૩ શેર તો ૪૧૧ માણીનું શું ?
- ૩૦૫) ૩. ૫૨૧૧ ગાંધી તો ૫ શેરનું શું ?
- ૩૦૬) ૩. ૪૫નું ૫૫૫ તો ૧૧૧ માસ ૧૧૧ દિવસનું શું ?

ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અઢીઆના. [૫૫

- ૩૦૭) મણે ૨, ૨ા, ૨ાા, ૩, ૩ા, અને ૪ શેર બારદાન કાપતાં
૨૪ મણુનું બાકી કેટલું તોલ રહેશે ?
- ૩૦૮) ૫ શેરની ૨ પાછ તો ૩. ૧)નું કેટલું ?
- ૩૦૯) ૩. ૪૫) બાર તો ૪ શેરનું શું ?
- ૩૧૦) બારના ૩. ૩જા તો ૩. ૦ાનું કેટલું ?
- ૩૧૧) ૨ાા શેરના ૩. ૯)- તો ૩. ૨ા૦નું કેટલું ?
- ૩૧૨) રીમના ૩. ૫) તો તાવનું શું ?
- ૩૧૩) ૫ શેરના ૩. ૦ા તો ગાલીનું શું ?
- ૩૧૪) ૩. ૨જા ગાલી તો ૨ાા મણુનું શું ?
- ૩૧૫) ૪૨ તોલે ૨૧ મણુનું, ૪૪ તો ૫૫ મણુનું, ૪૫ તોલે ૬જા
મણુનું, ૪૮ તોલે ૮૪ મણુનું અને ૬૦ તોલે ૬૫ મણુ
કાચાનું પાકું કેટલું ?
- ૩૧૬) ૩. ૬ા સેકડો તો ૧૦ નંગનું શું ?
- ૩૧૭) જા પૌડમાં એક પૌડ આવે તો ૧ પેનાવેટનું શું બેસે ?
- ૩૧૮) ૩. જા રીમ તો ૨ તાવનું શું ?
- ૩૧૯) ૩. ૧)ના ૨ રીમ તો ૧ા ધાનું શું ?
- ૩૨૦) ૩. જા મણુ તો શેર ૦)નું શું ?
- ૩૨૧) ૨ અધાળના ૩. ૦)ા તો મણુનું શું ?
- ૩૨૨) ૭ આનાનું ૨ાા શેર તો ખાંડીનું શું ?
- ૩૨૩) ૧ શેરનો ૩. ૦)ાા તો કળશીનું શું ?
- ૩૨૪) ૩ શેરના ૩. ૦ાા તો બારનું શું ?
- ૩૨૫) નવટાંકના ૪ પૈસા તો મણુનું શું ?
- ૩૨૬) ૦ાા પાશેરની ૧ પાછ તો પા શેરનું શું ?
- ૩૨૭) ૩. ૦)નું નવટાંક તો મણુનું શું ?

- ૩૨૮) ૩. ૨૫) મણુ તો ૩. ૦૮૧નું કેટલું આવે ?
 ૩૨૯) ૩. ૦)૦૧૧નું અઘોળ તો અધમણુનું શું આપવું ?
 ૩૩૦) ૩. ૧૫)નું ૦૧ મણુ તો ૨૧૧ રૂપીઆભારનું શું ?
 ૩૩૧) ૩. ૦)૮નું શેર આવે તો ૩. ૨૫)માં કેટલું આવે ?
 ૩૩૨) પૈસાનું નવટાંક તો મણુનું શું ?
 ૩૩૩) ૩. ૩૧૧ સેંકડો તો હજારનું શું ?
 ૩૩૪) ૧૧ શેરનો ૩. ૦)૦૧૧ તો ૦૧ આંડીનું શું ?
 ૩૩૫) ૩. ૦૧૧૦૧ની ૧૦૦ પેન તો ૧૦ પેનનું શું ?
 ૩૩૬) ૩. ૧૧નું શેર તો ૩. ૦)૮નું કેટલું ?
 ૩૩૭) ૩. ૧૧૧૧ ૧૦૦ કેળાં મળે તો ૨૩૦ કેળાંનું શું ?
 ૩૩૮) ૩. ૬૫૧૧ ગાલ્લી તો ૪૧૧ મણુનું શું ?
 ૩૩૯) સેંકડાના ૩. ૩)૮ તો ૩. ૧૧૧૧નાં કેટલાં નગ ?
 ૩૪૦) ૮૦ નંગના ૩. ૩૧૧ તો સેંકડાનું શું ?
 ૩૪૧) એક ટોપીના ૩. ૦૧૧૧ પડે તો ૩. ૬૧૧માં કેટલી ટોપીઓ આવે ?
 ૩૪૨) ૧૧૧ શેરનો ૩. ૦)૮ તો ૩. ૨૧૧નું કેટલું ?
 ૩૪૩) શેર ૩)૮ નો એક આનો તો આંડીનું શું ?
 ૩૪૪) ૩. ૩૬૧૧ માણી તો શેરનું શું ?
 ૩૪૫) ૧૧૧ દિવસના ૩. ૦)૮૧૧ તો વર્ષનું શું ?
 ૩૪૬) ૫ શેરનો ૩. ૦)૮૧૧ તો ૩. ૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૩૪૭) ૧૧૧ શેર દૂધનો ૩. ૦)૮૧૧ તો ૩. ૩૦) કેટલું ?
 ૩૪૮) ૮ મણુના ૩. ૨૫) તો ૧ શેરનું શું ?
 ૩૪૯) ગાલ્લીના ૩. ૪૦) તો ૩. ૦)૮૧૧માં કેટલું આવે ?
 ૩૫૦) ૩. ૨૮)૮ મહીનો તો ૨૧૧ મહીના ૧૦ દિવસનું શું ?
 ૩૫૧) રીમ કાગળના ૩. ૩૧૧૧૧ પડે તો ડીનું શું ?

મૂલ્યન્ય—વ્યવહારમાં લાગુ પાડી હિસાબ મંગાવવા.

—“ડિક્ટેશન શિક્ષક”

ભાગ ૧ થી ૫ જેમાં:—

- ૧] પાઠવાર અઘરા શબ્દો.
- ૨] જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો.
- ૩] કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.
- ૪] જોડાક્ષર ૫] મળતા જોડાક્ષર
- ૬] પરીક્ષાના ડિક્ટેશનમાં આવનાર શબ્દો.

ભા. ૧. બાળપોથી તથા પહેલી ચોપડીના	બે વ્યાના
ભા. ૨. બીજી ચોપડીના	બે વ્યાના
ભા. ૩. ત્રીજી ચોપડીના	બે વ્યાના
ભા. ૪. ચોથી ચોપડીના	અઠી વ્યાના
ભા. ૫. પાંચમી ચોપડીના	અઠી વ્યાના

મુખ્યગણિત શિક્ષક ભા. ૧ થી ૬.

બાળવર્ગના ૩. ૦-૧-૦	ત્રીજા ધો. નો. ૩ ૦-૧-૬
પહેલા ધો. નો. ૩. ૦-૧-૩	ચોથા ધો. નો. ૩. ૦-૩-૦
બીજા ધો. નો. ૩. ૦-૧-૬	પાંચમા ધો. નો. ૩. ૦-૨-૬

ગુજરાતની સામાન્ય ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા બે વ્યાના
સુરત જિલ્લાના ભૂગોળ શિક્ષક બે વ્યાના.

કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ-સાહુકાર-સુરત.

